

บทที่ 3

ความรับผิดของบิดามารดาตามกฎหมายลักษณะละเมิดในกฎหมายต่างประเทศ

ในบทนี้ ผู้เขียนได้ทำการศึกษากฎหมายลักษณะละเมิดในกฎหมายต่างประเทศ ทั้งกฎหมายของประเทศในระบบซีวิลลอว์ คือ ประเทศฝรั่งเศส ประเทศเยอรมันและประเทศญี่ปุ่น และประเทศในระบบคอมมอนลอว์ คือ ประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา ผู้เขียนเห็นว่ากฎหมายของแต่ละประเทศมีความแตกต่างกันไปตามสภาพสังคมของแต่ละประเทศที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง แต่สิ่งที่ทุกประเทศเหมือนกัน คือ มุ่งชดใช้ค่าเสียหายให้กับผู้เสียหาย ผู้เขียนขอเริ่มบทนี้ด้วยความเป็นมาของแนวคิดเรื่องความรับผิดในทางละเมิดในภาพรวมก่อน เพื่อให้เข้าใจในเนื้อหามากขึ้น

กฎหมายโรมันในยุคเริ่มแรกกำหนดให้บุคคลต้องรับผิดเพื่อความเสียหายใดๆก็ตามที่ตนได้ก่อให้เกิดขึ้นแก่บุคคลอื่น ถึงแม้ว่าความเสียหายจะก่อให้เกิดโดยเด็กไร้เดียงสา (Infants) ก็ยังต้องรับผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทน แต่แนวความคิดดังกล่าวถูกยกเลิกไปในยุคคลาสสิก ที่ความรับผิดในทางละเมิดตั้งอยู่บนพื้นฐานของความผิด ดังนั้นเด็กไร้เดียงสา ขณะที่ก่อความเสียหายไม่รู้ว่าตนกำลังทำอะไรอยู่จึงไม่ต้องรับผิดทางละเมิด ส่วนบิดามารดาจะต้องรับผิดในความเสียหายที่บุตรผู้เยาว์ก่อให้เกิดแก่บุคคลอื่นต่อเมื่อผู้เสียหายพิสูจน์ได้ว่าบิดามารดามีความผิด

ต่อมาในสมัยกลาง ผู้นำครอบครัวเป็นตัวแทนของครอบครัวที่ประกอบด้วยสมาชิกมารวมตัวกัน ผู้นำครอบครัวมีอำนาจตัดสินใจแต่ผู้เดียว เป็นอำนาจตามอำเภอใจ ดังนั้น ผู้นำครอบครัวต้องรับผิดในการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายของสมาชิกทุกคน ซึ่งความรับผิดของหัวหน้าครอบครัวเป็นความรับผิดอย่างเด็ดขาด (Absolute Liability) จนมาถึงในช่วงต้นศตวรรษที่ 15 มีการฟื้นฟูหลักกฎหมายโรมันที่ว่า ความรับผิดต้องอยู่บนฐานความผิด (Liability Based on Fault) ซึ่งทำให้หลักที่ว่าไม่มีความรับผิดเกิดขึ้นแก่เด็กไร้เดียงสา แพร่หลายมากยิ่งขึ้น และในศตวรรษที่ 18 หลักการตามกฎหมายธรรมชาติ ได้รับการยอมรับทางกฎหมาย ความรับผิดทางละเมิดจึงได้เปลี่ยนจากหลักความรับผิดต้องอยู่บนฐานความผิด มาเป็นความรับผิดที่ต้องอยู่บนบนหลักความยุติธรรม (Equity) หลักการนี้จะพิจารณาถึงสถานะผู้ที่ได้รับความเสียหายให้ได้รับ

การเยียวรายชดใช้ หลักการนี้มีอิทธิพลอย่างมากในความรับผิดชอบของบิดามารดาซึ่งมีอำนาจปกครอง (Parental Authority) กับการรับผิดชอบเพื่อการกระทำของผู้เยาว์¹

จากการค้นคว้าของผู้เขียนพบว่า ในปัจจุบันกฎหมายลักษณะละเมิดของทุกประเทศต่างมีแนวความคิดในเรื่องความรับผิดชอบเพื่อบุคคลที่อยู่ภายใต้การดูแลของตน (Liability for Person Under Supervision) คือ กำหนดให้มีผู้ดูแลผู้เยาว์และให้รับผิดชอบเมื่อผู้เยาว์ไปก่อความเสียหายแก่บุคคลอื่นโดยมิชอบ แต่มีระบบความคิดที่แตกต่างกัน 2 ระบบใหญ่ๆ คือ

1. ระบบที่ให้ความรับผิดชอบของผู้ดูแลผู้เยาว์อยู่บนพื้นฐานของข้อสันนิษฐานความผิด (Liability Based on Presumed Fault) – ระบบนี้กฎหมายสันนิษฐานว่าผู้มีหน้าที่ในการดูแลผู้เยาว์จะหลุดพ้นจากความรับผิดชอบได้จะต้องพิสูจน์หักล้างข้อสันนิษฐานของกฎหมายว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังในการดูแลผู้เยาว์แล้ว ระบบนี้เป็นผลดีแก่ผู้เสียหายที่ไม่ต้องพิสูจน์ความผิดผู้ดูแลผู้เยาว์เป็นฝ่ายที่มีการพิสูจน์การหักล้างข้อสันนิษฐานของกฎหมาย ประเทศที่ใช้ระบบนี้ได้แก่ ฝรั่งเศส เบลเยียม เยอรมัน และญี่ปุ่น เป็นต้น โดยประเทศเหล่านี้กำหนดให้ผู้มีหน้าที่ดูแลผู้เยาว์รับผิดชอบในความเสียหายที่ผู้เยาว์ได้ก่อให้เกิดขึ้นแก่บุคคลอื่นโดยมิชอบ โดยไม่จำเป็นต้องพิจารณาว่าการกระทำของผู้เยาว์เป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ พิจารณาแต่เพียงว่าการกระทำของผู้เยาว์เป็นการกระทำที่ล่วงสิทธิของบุคคลอื่นซึ่งผู้เยาว์ไม่มีสิทธิที่จะกระทำเช่นนั้น

2. ระบบที่กำหนดความรับผิดชอบของผู้ดูแลผู้เยาว์อยู่บนพื้นฐานการพิสูจน์ความผิดของผู้ดูแล (Liability based on fault) – ระบบนี้ผู้เสียหายเป็นฝ่ายพิสูจน์ให้เห็นถึงความรับผิดชอบที่ผู้ดูแลผู้เยาว์บกพร่องในหน้าที่โดยไม่ใช้ความระมัดระวังในการดูแลอย่างเพียงพอ ประเทศที่ใช้แนวความคิดนี้ คือ กฎหมายในระบบ Common Law ได้แก่ กฎหมายของอังกฤษและสหรัฐอเมริกา เป็นต้น

ในปัจจุบันได้เกิดแนวความคิดใหม่ที่กำหนดความรับผิดชอบของผู้ดูแลผู้เยาว์อยู่บนพื้นฐานของความรับผิดที่เคร่งครัดมากยิ่งขึ้น (Strict Liability) โดยมีประเทศฝรั่งเศสเป็นประเทศแรกที่เริ่มเปลี่ยนแนวทางการตีความโดยศาลในบางคดีเพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อผู้เสียหายมากขึ้น เพราะเดิมที่ประเทศฝรั่งเศสใช้ระบบความรับผิดชอบที่ขึ้นอยู่กับข้อสันนิษฐานความผิดที่ไม่เด็ดขาด

¹ ยงยุทธ ชื่นชีพ, “ความรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของคณวิกลจริตกับแนวความรับผิดชอบเพื่อการละเมิดในการกระทำของบุคคลอื่น,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545), น. 61-67.

สามารถพิสูจน์หักล้างข้อสันนิษฐานได้ และในอนาคตอาจมีประเทศต่างๆ ที่สนใจเปลี่ยนแปลงกฎหมายมาใช้ระบบดังกล่าวด้วย เช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นต้น ซึ่งจะกล่าวรายละเอียดในหัวข้อต่อไป

ในการศึกษาความรับผิดของบิดามารดาในต่างประเทศ ผู้เขียนจะเริ่มพิจารณาจากความรับผิดของบิดามารดาในระบบกฎหมายซีวิลลอว์ คือ ประเทศฝรั่งเศส ประเทศเยอรมัน และประเทศญี่ปุ่นก่อนเนื่องจากเป็นประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมายเหมือนประเทศไทย แล้วจึงศึกษาความรับผิดของบิดามารดาในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ คือ ความรับผิดของบิดามารดาในประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกาต่อไปตามลำดับ

1. ความรับผิดของบิดามารดาในระบบกฎหมายซีวิลลอว์

ประเทศในระบบกฎหมายซีวิลลอว์ เป็นประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย ซึ่งความรับผิดของบิดามารดาในระบบกฎหมายซีวิลลอว์ จะเป็นความรับผิดที่อยู่บนพื้นฐานของข้อสันนิษฐานความรับผิด (Liability Based on Presumed Fault) ที่กฎหมายสันนิษฐานว่าบิดามารดาจะหลุดพ้นความรับผิดได้จะต้องพิสูจน์หักล้างข้อสันนิษฐานของกฎหมาย โดยประเทศฝรั่งเศส มีบทบัญญัติความรับผิดของบิดามารดาอยู่ในมาตรา 1384 วรรค 4 ประกอบวรรค 7 ของประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส ประเทศเยอรมันมีบทบัญญัติความรับผิดของบิดามารดาอยู่ในมาตรา 832 ของประมวลกฎหมายแพ่ง(BGB) และประเทศญี่ปุ่นมีบทบัญญัติความรับผิดของบิดามารดาอยู่ในมาตรา 714 โดยผู้เขียนขอเริ่มที่ความรับผิดของบิดามารดาในกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสก่อน แล้วจึงพิจารณาถึงความรับผิดของบิดามารดาในประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน และความรับผิดของบิดามารดาในกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นต่อไป

1.1 ความรับผิดของบิดามารดาในการกระทำละเมิดของบุตรผู้เยาว์ตามมาตรา 1384 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส

กรณีที่ผู้เยาว์ก่อให้เกิดความเสียหายกับผู้อื่น มาตรา 1310 ของประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสมีความว่า ผู้เยาว์ยังต้องรับผิดในทางละเมิด แต่บทบัญญัติมาตรา 1310 ก็มิได้กำหนดอายุของผู้เยาว์ว่าเป็นเท่าใด ศาลสูง(Cour de cassation) ได้มีคำวินิจฉัยว่า ไม่มีความรับผิดเกิดขึ้นเมื่อไม่มีเจตนา เด็กไร้เดียงสาไม่สามารถถูกปรับให้ต้องรับผิด เท่ากับว่าศาลสูงให้

ความเห็นว่าเป็นเด็กไร้เดียงสา นั้นทำความผิดทางละเมิดไม่ได้² การกำหนดว่าผู้เยาว์อายุเท่าใดจึงจะรู้รับผิดชอบนั้น ศาลจะเป็นผู้พิจารณาชี้ขาดเป็นกรณีไป โดยพิจารณาถึงสภาพร่างกายและการพัฒนาการทางสติปัญญา³ ดังนั้น เมื่อผู้เยาว์ก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่น ต้องพิจารณาตามหลักเกณฑ์ละเมิดทั่วไปในมาตรา 1382 และมาตรา 1383 คือ มีความเสียหายเกิดขึ้น เป็นความผิด และมีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล

1.1.1. พื้นฐานความรับผิด

หลักการพื้นฐานของความรับผิดของบิดามารดาในประเทศฝรั่งเศสเป็นหลักความรับผิดชอบเพื่อการกระทำของบุคคลอื่น (Vicarious Liability) เห็นได้จากบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 1384 วรรคแรก : "On est responsable non seulement du dommage que l'on cause par son propre fait, mais encore de celui qui est cause par le fait des personnes dont on doit répondre, ou des choses que l'on a sous sa garde."⁴ มีความว่า "บุคคลใดต้องรับผิดไม่เพียงแต่ความเสียหายที่ตนได้ก่อขึ้นโดยการกระทำของตนเองเท่านั้น ยังต้องรับผิดในการกระทำของบุคคลอื่นที่ตนต้องรับผิดชอบและทรัพย์สินที่ตนได้ควบคุมดูแลด้วย

บัญญัติดังกล่าวนอกจากบัญญัติให้บุคคลต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่ก่อให้เกิดขึ้นจากการกระทำของตนเองแล้ว ความรับผิดชอบนั้นยังรวมถึงความเสียหายที่ก่อให้เกิดขึ้นโดยบุคคลที่อยู่ในความรับผิดชอบของตนและความรับผิดเพื่อสิ่งของอีกด้วย ความรับผิดชอบเฉพาะในส่วนของการกระทำของบุคคลอื่นนั้น บุคคลที่ต้องรับผิดเพื่อการกระทำของบุคคลอื่นแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ 1. บิดามารดา 2. นายจ้าง 3. ครูบาอาจารย์ ความรับผิดของบุคคลภายใต้บทบัญญัติมาตรา 1384 เป็นบทบัญญัติของความรับผิดเพื่อการกระทำของบุคคลอื่นและเป็นบทบัญญัติกำหนดความรับผิดโดยไม่ต้องพิสูจน์ความผิด บทบัญญัติมาตรา 1384 มีพื้นฐานความรับผิด คือ การบกพร่องต่อหน้าที่ในการดูแลผู้เยาว์⁵ แต่การที่ศาลวินิจฉัยว่าความรับผิดของบิดามารดาว่าแม่

² จี๊ด เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด, พิมพ์ครั้งที่ 4, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545), น. 186.

³ ยงยุทธ ชื่นชีพ, อ่าวแล้ว เชิงอรรถที่ 1, น. 86.

⁴ ไพจิตร ปุณณพันธ์, คำสอนชั้นปริญญาโท: กฎหมายเปรียบเทียบไทยกับประมวลกฎหมายนานาประเทศ, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2546), น. 60 และ จี๊ด เศรษฐบุตร, อ่าวแล้ว เชิงอรรถที่ 2, น. 178.

⁵ ยงยุทธ ชื่นชีพ, อ่าวแล้ว เชิงอรรถที่ 1, น. 88.

บุตรผู้เยาว์ไม่จำเป็นต้องกระทำผิดทางละเมิด บิดามารดาก็ต้องรับผิดชอบนั้นจะนำไปสู่ผลที่ก่อให้เกิดความไม่ยุติธรรมแก่บิดามารดา เพราะหมายถึงทุกกรณีไม่ว่าบุตรก่อความเสียหายเนื่องจากการใช้สิทธิตามกฎหมาย บิดามารดาก็ต้องรับผิดชอบ⁶

1.1.2. หลักการวินิจฉัยความรับผิด

มาตรา 1384 บัญญัติความรับผิดของบิดามารดาอยู่ในวรรค 4 : “ Le père et la mère , en tant qu'ils exercent le droit de garde, sont solidairement responsables du dommage causé par leurs enfants mineurs habitant avec eux .”⁷ มีความว่า “บิดามารดาและผู้ซึ่งใช้สิทธิในการดูแลต้องร่วมรับผิดชอบในความเสียหาย ซึ่งเกิดจากการที่ผู้เยาว์ซึ่งอาศัยอยู่กับตน”

ในประเทศฝรั่งเศสนั้นมีการกำหนดเงื่อนไขได้กำหนดให้บิดาและมารดารับผิดชอบร่วมกัน (To impose liability on both parents jointly) ในความเสียหายที่เกิดจากการกระทำของบุตรผู้เยาว์ โดยมีเงื่อนไข 2 ประการ⁸ คือ ประการแรก บิดามารดาจะต้องเป็นผู้มีอำนาจปกครอง และประการที่สอง ความเสียหายที่เกิดต้องเกิดขึ้นขณะบุตรผู้เยาว์ “อาศัยอยู่กับบิดามารดา (living with them)” เดิมเงื่อนไขประการที่ว่าบุตรผู้เยาว์ต้องอาศัยอยู่กับบิดามารดาถือเป็นเงื่อนไขที่ใช้พิจารณาค่อนข้างเคร่งครัด บิดามารดาไม่มีความรับผิด หากบุตรผู้เยาว์กระทำละเมิดขณะอยู่ในความดูแลของปู่ย่าในช่วงวันหยุด แต่ในปัจจุบันศาลสูง (Cour de cassation) ได้เปลี่ยนแนวการตัดสินในบางคดีว่า บิดามารดายังคงต้องมีความรับผิดชอบสำหรับผลแห่งการกระทำละเมิดที่กระทำโดยบุตรผู้เยาว์แม้ว่าบุตรผู้เยาว์อยู่ในความดูแลของปู่ย่าตายายในช่วงวันหยุด การที่ศาลตีความเช่นนั้นเป็นเพราะในบทบัญญัติของกฎหมายประสงค์ให้บุตรผู้เยาว์จะต้องอาศัยอยู่เป็นปกติกับบิดามารดา (usually lives with his parent) บิดามารดาจึงยังต้องรับผิดชอบแม้ในระหว่างที่บุตรผู้เยาว์ไม่อยู่บ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบิดามารดาต้องรับผิดชอบเมื่อไม่ได้กระทำการใดที่เป็นการป้องกันมิให้บุตรผู้เยาว์ออกไปจากบ้านจนไปก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น

⁶ จี๊ด เศรษฐบุตร, อ่างแล้ว เชิงอรรถที่ 2, น.186.

⁷ Suzanne Galand –Carval, “Liability for Damage Caused by Other under French,” Unification of Tort Law: Liability for Damage Caused by Others, ed. Jaap Spier (The Hague/London/New York: Kluwer Law International, 2002), p.88.

⁸ *Ibid*, pp.88-89.

สำหรับในมาตรา 1384 วรรค 7 บัญญัติว่า ความรับผิดดังกล่าวข้างต้นย่อมมีขึ้น เว้นแต่บิดามารดาจะพิสูจน์ได้ว่า เขาไม่สามารถขัดขวางการกระทำ อันก่อให้เกิดความรับผิดชอบนั้นได้ (...à moins que les père et mère ne prouvent qu'ils n'ont pu empêcher le fait qui donne lieu à cette responsabilité)⁹ เมื่อพิจารณาความรับผิดของบิดามารดาตามบทบัญญัติมาตรา 1384 วรรค 4 ประกอบกับวรรค 7 มีพื้นฐานความรับผิดตั้งอยู่บนข้อสันนิษฐานความผิด (Liability Based on Presumed Fault) คือ ผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจน์ความรับผิดเมื่อเรียกร้องให้บิดามารดาของผู้เยาว์รับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน การที่กฎหมายบังคับให้บิดามารดารับผิดเนื่องจากการกระทำของบุตรผู้เยาว์ตน เป็นเพราะว่าบิดามารดามีอำนาจปกครอง บุตรผู้เยาว์จะต้องเชื่อฟังคำสั่งของบิดาหรือมารดาผู้ใช้อำนาจปกครอง บิดามารดามีหน้าที่ควบคุมดูแลเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่บุตร ดังนั้น เมื่อผู้เยาว์ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นแก่บุคคลอื่น กฎหมายจึงสันนิษฐานว่าบิดามารดามีความผิด เพราะบกพร่องในการดูแลหรืออบรมสั่งสอน กรณีถ้าเข้าหลักเกณฑ์ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว บิดามารดาจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นเนื่องจากการกระทำของบุตรของตน โดยเป็นการสันนิษฐานว่าบิดาหรือมารดาเองได้กระทำความผิด การที่ผู้เสียหายได้รับประโยชน์ไม่ต้องนำสืบว่าบิดามารดาได้กระทำความผิดนั้น รวมถึงข้อเท็จจริงว่าด้วยความสัมพันธ์แห่งเหตุและผลระหว่างความเสียหายกับความรับผิดของบิดามารดานั้น ผู้เสียหายก็ไม่ต้องนำสืบอีกด้วยเช่นกัน ดังนั้น ผู้เสียหายย่อมได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐาน 2 ประการ คือ ไม่ต้องพิสูจน์ความรับผิดของบิดามารดาและไม่ต้องพิสูจน์ความสัมพันธ์แห่งเหตุและผลระหว่างความเสียหายและความผิดนั้น¹⁰

บิดามารดาสามารถหักล้างข้อสันนิษฐานเหล่านี้โดยพิสูจน์ว่า

1. ความเสียหายที่เกิดขึ้นไม่ได้มีผลสืบเนื่องมาจากความบกพร่องในการอบรมสั่งสอนหรือไม่สามารถขัดขวางการกระทำที่ก่อให้เกิดความรับผิดชอบนั้นได้หรือ
2. ในเวลานั้นบุตรผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะแล้วหรือบุตรผู้เยาว์ได้ถูกมอบให้อยู่ในความดูแลของบุคคลอื่น แต่อย่างไรก็ตามบิดามารดาไม่สามารถที่จะพิสูจน์หักล้างความผิดโดยแสดงให้เห็นแต่เพียงว่า ตนเองมิได้อยู่ ณ ที่นั้นเมื่อความเสียหายได้เกิดขึ้น

ปัญหาว่าบิดามารดาจะต้องนำสืบได้ในข้อเท็จจริงเพียงใด จึงจะถือว่าได้หักล้างข้อสันนิษฐานของกฎหมายแล้วนั้น มีความเห็นที่แตกต่างกัน เช่น พิสูจน์ว่าตนไม่สามารถขัดขวางการ

⁹ Ibid.p.89.

¹⁰ จิต เศรษฐบุตร,อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 2,น.187.

กระทำที่ก่อความรับผิดชอบก็เพียงพอที่จะพ้นจากข้อสันนิษฐาน หรือเพียงแค่พิสูจน์ว่าตนได้ควบคุมดูแลบุตรผู้เยาว์โดยไม่ขาดตกบกพร่อง บิดามารดาก็พ้นผิด แต่ยังคงมีความเห็นว่าจะไม่อยู่ในฐานะที่จะควบคุมดูแลบุตรผู้เยาว์ขณะกระทำผิดได้ระหว่างตนถูกเกณฑ์ทหาร ก็เป็นเหตุยกเว้นความรับผิดชอบแล้ว หรือบางความเห็นจำกัดกว่านั้น แม้บิดามารดาจะพิสูจน์ว่าตนได้ควบคุมดูแลเด็กอย่างสมบูรณ์แล้ว หรือว่าอยู่ในสภาพที่ไม่สามารถควบคุมดูแลบุตรของตน ตนก็ต้องรับผิดชอบอีก ตนจะไม่ต้องรับผิดชอบก็ต่อเมื่อได้พิสูจน์ว่าตนได้ให้การอบรมอย่างดี (une bonne education) แก่บุตรผู้เยาว์แล้วด้วยเพราะการที่ไม่ให้การอบรมอย่างดีแก่บุตรผู้เยาว์นั้น จะเรียกว่าไม่สามารถชี้แจงว่าการกระทำที่ก่อความรับผิดชอบไม่ได้¹¹

แต่อย่างไรก็ตาม ในปี ค.ศ. 1997 ศาลสูง(Cour de cassation) ได้เปลี่ยนแนวการตัดสินในบางคดีโดยใช้มาตรา 1384 เข้ามาประกอบ โดยถือว่าบิดามารดาที่มีขอบเขตที่จะต้องรับผิดชอบมากขึ้น ความรับผิดชอบของบิดามารดาไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของการพิสูจน์ความผิดที่ไม่เคร่งครัด แต่ได้เปลี่ยนเป็นความรับผิดชอบที่เคร่งครัดมากยิ่งขึ้น(responsabilité de plein droit หรือ Strict liability)¹² แต่การเปลี่ยนแนวทางการตีความดังกล่าวของศาลได้รับการวิจารณ์เป็นอย่างมากซึ่งต้องติดตามผลการเปลี่ยนแปลงต่อไปในอนาคต

1.1.3. แนวคำพิพากษาของศาล

ในประเทศฝรั่งเศส เดิมการบิดามารดาต้องรับผิดชอบในการกระทำของบุตรผู้เยาว์ ผู้เสียหายต้องพิสูจน์ว่าบุตรผู้เยาว์เป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดความเสียหายที่เรียกว่า “ความผิด” แต่หลังจากที่ศาลมีคำพิพากษาในปี ค.ศ.1984 ว่าบุตรผู้เยาว์อาจมีความรับผิดชอบในทางละเมิดได้ เพียงแต่เป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น (Act wrongfully caused the harm) แม้ว่าบุตรผู้เยาว์จะไม่รู้สำนึกก็ตาม โดยการใช้สำนึกของบุตรผู้เยาว์ หมายถึง บุตรผู้เยาว์สามารถแยกแยะระหว่างความดีและความชั่วได้ การกระทำของบุตรผู้เยาว์ต้องเหมือนกับพฤติกรรมของบุตรผู้เยาว์คนอื่นๆทั่วไปที่มีอายุเท่าๆกันและไม่จำเป็นต้องมีเหตุมีผลเหมือนกับการกระทำของผู้ใหญ่

กรณีที่บิดามารดาและบุตรผู้เยาว์ทั้งคู่ต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหาย บิดามารดาและบุตรรับผิดชอบร่วมกัน (Solidairement) หมายความว่า ผู้เสียหายอาจฟ้องบิดามารดาหรือบุตรก็ได้และจะ

¹¹ จี๊ด เศรษฐบุตร, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 2, น.188.

¹² Suzanne Galand –Carval, *supra* note 7, p.88.

ได้รับชดใช้เงินสิ้นเชิง แต่อย่างไรก็ตามการที่กฎหมายสันนิษฐานความผิดของบิดามารดาได้รับการสนับสนุนจากนักกฎหมายด้วยเห็นว่าจะทำให้การดูแลบุตรนั้นดีขึ้น¹³

ตัวอย่างเกี่ยวกับเรื่องความรับผิดชอบของบิดามารดาในการกระทำของบุตรผู้เยาว์เมื่อเร็ว ๆ นี้ คือ ในคดี Civ.2,9 March 2000 ซึ่งในคดีนี้ บุตรชายอายุ 9 ขวบซึ่งบิดามารดาส่งไปอยู่ในศูนย์พัฒนาทางการแพทย์ได้ใช้ปากกาไปจิ้มตาเด็กชายอีกคน ศาลตัดสินว่า บุตรชายมีความผิดตามมาตรา 1384 วรรค 1 ในฐานะผู้ครอบครองปากกาในฐานะที่ปากกาเป็นทรัพย์สินอันตรายโดยการใช้ (ความรับผิดชอบในฐานะเป็นผู้ครอบครองเป็นความรับผิดชอบเด็ดขาด) ศาลสูง (Cour de cassation) ตัดสินว่าบิดามารดาของบุตรผู้เยาว์จะต้องมีความรับผิดชอบในการกระทำของบุตรผู้เยาว์ของตน เท่ากับศาลสูง (Cour de cassation) ได้เปลี่ยนแนวตัดสินว่า ความรับผิดชอบของบิดามารดาเพื่อบุตรผู้เยาว์ เป็นความรับผิดชอบของตนเองโดยตรงอย่างเต็มที่ (Responsabilite de plein droit) เว้นแต่บิดามารดาจะแสดงให้เห็นว่าเป็นเหตุสุดวิสัย (Force majeure) หรือผู้ที่ได้รับความเสียหายมีส่วนผิดอยู่ด้วย การที่ศาลสูง (Cour de cassation) เห็นว่ามาตรา 1384 วรรค 7 กำหนดการพิสูจน์เพียงว่าการณดังกล่าวเป็นเหตุสุดวิสัยหรือไม่ ย่อมหมายถึงว่าความรับผิดชอบของบิดามารดาไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของการพิสูจน์ความรับผิดชอบที่ไม่เคร่งครัด แต่ได้เปลี่ยนเป็นความรับผิดชอบที่เคร่งครัดมากยิ่งขึ้น (responsabilite de plein droit หรือ Strict liability) และในอีกคดีก่อนหน้านี้ แม้ปรากฏข้อเท็จจริงว่าบุตรผู้เยาว์ถูกฝากดูแลไว้กับบุคคลอื่นชั่วคราวก็ไม่ได้ทำให้ความรับผิดชอบของบิดามารดาลดลง คือ คดี Civ.2,20 January 2000 บุตรผู้เยาว์สามคนได้จุดไฟทำให้เกิดความเสียหายแก่โรงงานในช่วงวันหยุดที่อาศัยอยู่กับตาและยาย ซึ่งคดีนี้การพิจารณาเกี่ยวกับเงื่อนไขเรื่อง “การอยู่อาศัย”¹⁴ ศาลได้ชี้ว่า แม้การฟ้องคดีจะวางอยู่บนหลักตามมาตรา 1384 วรรค 4 กับวรรค 7 แต่ศาลได้นำเอามาตรา 1384 วรรค 1 มาใช้บังคับ โดยศาลได้วางแนวว่า การอยู่ร่วมกันของบุตรผู้เยาว์กับบิดามารดาตามมาตรา 1384 วรรค 4 ต้องเป็นการอยู่ร่วมกันเป็นนิจในภูมิลำเนาของบิดามารดา และบิดามารดามีอำนาจปกครองเหนือบุตรผู้เยาว์ เท่ากับผู้ที่มีความรับผิดชอบในการกระทำของบุคคลอื่นก็เฉพาะแต่บิดามารดาเท่านั้น มาตรา 1384 วรรค 4 บัญญัติว่าความรับผิดชอบจะตกอยู่กับ “บิดา” และ “มารดา” เท่านั้น ศาลสูง (Cour de cassation) ปฏิเสธการใช้บทบัญญัติดังกล่าวกับปู่ย่าตายายหรือผู้รับดูแล ผู้เขียนเห็นว่าคำตอบในเรื่องนี้อาจจะต่างออกไปถ้าบุตรผู้เยาว์อาศัยอยู่นอกบ้านในช่วงระยะเวลายาวนาน ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้ เช่น เมื่อบุตรผู้เยาว์

¹³ ยงยุทธ ชื่นชีพ, อ่างแล้ว เชิงอรรถที่ 1, น.90.

¹⁴ โปรดดูรายละเอียดใน Civ.2,20 January 2000, [2000] D.IR, 61

ต้องไปศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาที่อยู่ห่างไกลออกไปแล้วต้องอาศัยอยู่กับบุคคลอื่น แต่ผู้เขียนเห็นว่าสำหรับประเทศฝรั่งเศสแล้วมีแนวโน้มในการพิจารณาค่อนข้างแน่นอนว่าแม้อยู่ไกล บิดามารดาก็ต้องรับผิดชอบ เพราะถือว่าบุตรผู้เยาว์ควรจะอาศัยอยู่กับบิดามารดา

1.2 ความรับผิดชอบของบิดามารดาในการกระทำละเมิดของบุตรผู้เยาว์ตามมาตรา 832 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน

มาตรา 827: "A person who dose damage to another in a codition of unconsciousness,or in a condition of morbid disturbance of the mental activity,incompatible with a free determination of the will,is not responsible for the damage.If he has brought himself into a temporary condition of this kind by spirituous liquor or similar condition in the same manner as if negligence were imputable to him;the reasonsibility dose not arise if he has been brought into this condition without fault." มีความว่า " บุคคลซึ่งก่อความเสียหายให้แก่บุคคลอื่นอยู่ในสภาพที่ปราศจากความรู้สึกรู้สึกหรือจิตฟั่นเฟือน ทำให้ผู้นั้นไม่อาจตัดสินใจได้โดยอิสระเสรี ย่อมไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหาย แต่ถ้าหากตนได้ก่อสถานการณ์เช่นนั้นขึ้นชั่วคราว โดยดื่มสุราหรือปัจจัยอื่นทำนองเดียวกัน ก็จำต้องรับผิดชอบในความเสียหายใดๆ ที่ตนได้ก่อขึ้นโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ในภาวะเช่นนั้นในพฤติการณ์ซึ่งความประมาทเลินเล่อ นั้นอาจโทษเอาแก่ตนได้ แต่ถ้าสถานการณ์เช่นนั้นได้เกิดขึ้นโดยที่ไม่ใช่ความผิดของตนก็ไม่ต้องรับผิดชอบ"¹⁵

มาตรา 828 "(1) A person who has not completed his seventh year of age is not responsible for any damage which he cause to another.

(2) A person who has completed his seventh but not his eighteenth year of age is not responsible for any damage which he cause to another,if he,at the time of committing the damaging act,did not have the understanding necessary for realizing his responsibility.The same applies to a deaf mute." มีความว่า "เด็กอายุยังไม่ครบ 7 ปีบริบูรณ์ไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายอย่างใดๆที่ก่อขึ้นแก่บุคคลอื่น แต่เด็กที่อายุครบ 7 ปีบริบูรณ์ แต่ไม่

¹⁵ ไพจิตร ปุณณพัตน์,อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 4,น.48.

ถึง 18 ปีบริบูรณ์ไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่ก่อขึ้น ถ้าขณะที่ก่อความเสียหายนั้นไม่มีความรู้สึกผิดชอบ บทบัญญัติที่ว่าย่อมใช้บังคับแก่คนใบ้ที่หูหนวกด้วย”¹⁶

ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน (BGB) บัญญัติให้บุคคล 3 จำพวกไม่ต้องรับผิดชอบเพื่อการละเมิดได้แก่

1. ผู้ที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นในขณะที่ไร้สติสัมปชัญญะหรือในขณะที่สภาวะทางจิตใจถูกรบกวนอย่างรุนแรงไม่อาจใช้ความรู้สึกนึกคิดโดยอิสระได้
2. เด็กที่มีอายุไม่ถึง 7 ปี
3. ผู้ที่ไม่สามารถพูดหรือได้ยินหรือมีอายุมากกว่า 7 ปีแต่ไม่ถึง 18 ปีและไม่สามารถเข้าใจได้ว่าเขากำลังก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น¹⁷

1.2.1. พื้นฐานของความรับผิด

ความรับผิดของบิดามารดาในการกระทำละเมิดของบุตรผู้เยาว์อยู่ในมาตรา 832 เป็นหลักความรับผิดเพื่อการกระทำของบุคคลอื่น (Vicarious Liability) เป็นกรณีที่บุคคลซึ่งมีหน้าที่ตามบทบัญญัติของกฎหมาย หรือตามสัญญา ในการดูแลบุคคลซึ่งต้องการความดูแล เนื่องจากเป็นบุตรผู้เยาว์หรือเป็นผู้ที่ภาวะแห่งจิตหรือสภาพร่างกายไม่เป็นปกติ บิดามารดาต้องชดเชยค่าทดแทนเพื่อความเสียหายที่บุคคลเช่นว่านั้นก่อขึ้นต่อบุคคลภายนอกโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย¹⁸ ผู้เสียหายสามารถฟ้องผู้ดูแลให้รับผิดชอบโดยผู้เสียหายไม่มีภาระการพิสูจน์ เพราะความรับผิดของบิดามารดาตั้งอยู่บนข้อสันนิษฐานความผิด

¹⁶ เพิ่งอ้าง, น. 48.

¹⁷ <http://www.lawreform.ie/publications/data/Volumes 5/irc_36.html> กฎหมายอาญาของเยอรมันมีการปรับใช้เรื่องผู้เยาว์นี้ใน 2 จุดมุ่งประสงค์แต่กำหนดความแตกต่างของอายุ เพราะว่าเริ่มจากความรับผิดทางอาญา ในมาตรา 19 ของ the Penal Code (Strafgesetzbuch) อายุที่เกี่ยวข้องคือ 14 ในการศึกษาโดยทั่วไปอย่างละเอียดพบว่าผู้กระทำความผิดที่ก่อให้เกิดความรับผิดในการกระทำทางอาญาได้จะมีอายุระหว่าง 14 ถึง 18 ปี ซึ่งกฎเกณฑ์นี้จะเกี่ยวข้องกับกฎหมายละเมิด.

¹⁸ ไพจิตร ปุณณพันธ์, อ้างแล้ว เจริญรศที่ 4, น. 76.

โดยการพิจารณาในเรื่องพื้นฐานของความรับผิดที่เป็นความรับผิดในการกระทำของบุคคลอื่น อยู่บนเงื่อนไข 2 ประการ¹⁹ คือ ประการแรก เป็นความรับผิดของผู้ดูแลในการกระทำของบุคคลอื่นในกรณีที่บุตรผู้เยาว์ที่อยู่ในความปกครองไปกระทำความผิด เนื่องจากความบกพร่องของผู้ดูแลที่ไม่สามารถควบคุมดูแลได้อย่างเพียงพอ โดยหน้าที่ในการควบคุมดูแลตามความเป็นจริงและหน้าที่ที่ควบคุมดูแลตามกฎหมายที่เรียกว่า *Garantenstellungen* (สิทธิและหน้าที่ในการดูแลความเป็นอยู่ของเด็ก) สิ่งที่สำคัญของ *Garantenstellungen* คือ ความสัมพันธ์ทางกฎหมายระหว่างบิดามารดาและบุตรผู้เยาว์ ตัวอย่างเช่น หน้าที่ตามมาตรา 1626 subs.1sent BGB (“Die Eltern haben die pflicht und das Recht, für das minderjährige Kind zu sorgen (elterliche Sorge). Die elterliche Sorge umfaßt die Sorge für die Person des Kindes (Personensorge) und das Vermögen des Kindes (Vermögenssorge)”) ที่กำหนดให้บิดามารดามีสิทธิในการดูแล (elterliche Sorge) หรือในมาตรา 1631 subs.1 BGB (“Die Personensorge umfaßt insbesondere die Pflicht und das Recht, das Kind zu pflegen ,zu erziehen, zu beaufsichtigen und seinen Aufenthalt zu bestimmen”) ที่กำหนดให้บิดามารดาให้การอบรม ให้การศึกษาและควบคุมดูแลบุตรผู้เยาว์ นอกจากนี้บิดามารดาจำเป็นต้องตรวจตราถิ่นที่อยู่ของบุตรผู้เยาว์ด้วย หน้าที่ทั้งหลายเหล่านี้ เรียกว่า *Personensorge* และในส่วนหน้าที่เกี่ยวกับทางการเงิน เรียกว่า *Vermögenssorge* ซึ่ง *Garantenstellungen* (สิทธิและหน้าที่ในการดูแลความเป็นอยู่ของเด็ก) ทั้งหลายเหล่านี้เป็นพื้นฐานของมาตรา 832 วรรค 1 นอกเหนือจากนี้ ความรับผิดในการกระทำของบุคคลอื่นอาจมาจากหน้าที่ตามสัญญาในการดูแลเด็ก ตามมาตรา 832 วรรค 2 อีกด้วย ส่วนเงื่อนไขประการที่ 2 จะเน้นไปที่ความสามารถของบิดามารดาหรือผู้ดูแลในความพยายามที่จะมีอิทธิพลและควบคุมบุตรผู้เยาว์ที่อยู่ในความดูแลของตน บิดามารดาต้องสามารถป้องกันอันตรายที่บุตรผู้เยาว์เป็นผู้ก่อให้เกิดขึ้นได้

¹⁹ Jörg Fedtke and Ulrich Magnus “Liability for Damage Caused by Other under German Law”. Unification of Tort Law : Liability for Damage Caused by Others , ed. Jaap Spier (The Hague/London/New York: Kluwer Law International, 2002) , p.117.

1.2.2. หลักการวินิจฉัยความรับผิด

ในบทบัญญัติมาตรา 832 ของประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน (BGB)²⁰

(1) A person who, by virtue of a statutory provision, is obliged to supervise a person who needs control on account of minority or on account of his mental or physical condition is obliged to compensate for the harm which this person inflicts unlawfully on a third party. The duty to compensate does not arise if he satisfies his supervisory duty or if the harm would still have arisen despite supervision.

(2) The same responsibility applies to a person who takes over the supervision by contract. มีความว่า “บุคคลซึ่งตามกฎหมายมีหน้าที่ควบคุมดูแลบุคคลใดซึ่งจำเป็นต้องควบคุมดูแลเนื่องจากความเป็นผู้เยาว์หรือสภาพทางจิตใจหรือร่างกาย ต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายที่บุคคลเช่นนั้นก่อขึ้นต่อบุคคลภายนอกโดยมิชอบด้วยกฎหมาย”²¹

ในประเทศเยอรมัน บิดามารดาถูกเรียกว่า Aufsichtspflichtige หรือผู้มีหน้าที่ดูแล (guardians) หน้าที่ตามกฎหมายของบิดามารดา²² คือ ดูแลผู้เยาว์²³ กฎหมายเยอรมันกำหนดให้ทั้งบิดาและมารดาต้องรับผิดชอบเกี่ยวกับการดูแลบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของตน กรณีที่เป็นบุตรนอกสมรสเฉพาะมารดาเท่านั้นเป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการดูแลบุตรผู้เยาว์²⁴ โดยอายุของบุตรผู้เยาว์ที่อยู่ในความดูแลของบิดามารดานั้น ได้แก่ บุตรผู้เยาว์ที่อายุต่ำกว่า 18 ปี (เรียกว่า

²⁰ Raymond Youngs, *English, French and German Comparative Law*, (London: Cavendish Publishing Limited, 1998), p.298.

²¹ ไพจิตร ปุณณพันธ์, *อ้างแล้ว* เจริญธรรมที่ 4, น. 47.

²² หน้าที่ในการดูแลที่เกิดจากบทบัญญัติของกฎหมาย เช่น บิดามารดาโดยชอบด้วยกฎหมายของเด็กมีหน้าที่ดูแลในมาตรา 1626/2 และมาตรา 1631/1, หากเป็นมารดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายมีหน้าที่ดูแลในมาตรา 1705

²³ ข้อกำหนดใหม่ของสหพันธ์เกี่ยวกับระดับที่รัฐสภากำหนดการจำกัดอายุเพิ่มขึ้นจากอายุ 7 เป็น 10 ปี จากการที่ผู้เยาว์ก่อให้เกิดอุบัติเหตุทางรถยนต์ (Zweites Gesetz zur Änderung schadensersatzrechtlicher Vorschriften (19 February 2001)) อย่างไรก็ตามอาจจะไม่ถูกต้องที่จะรวมไปถึงเด็กที่อายุต่ำกว่า 7 ปี ที่ไม่มีสามารถก่อเหตุละเมิดได้ ดังนั้นอายุระหว่าง 7 ปีถึง 18 ปีอยู่ในระหว่างที่ผู้เยาว์จะเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่

²⁴ ยงยุทธ ชื่นชีพ, *อ้างแล้ว* เจริญธรรมที่ 1, น. 105-106.

Minderjährige) หรือผู้ที่สภาวะแห่งจิตหรือสภาพร่างกายไม่ปกติ (regardless of their grade of personal development) ตามกฎหมายครอบครัวที่ว่าสิทธิของบิดามารดาในการดูแล (เรียกว่า *elterliche Sorge*) และสิทธิเรียกร้องในสิ่งต่างๆ ที่ต้องการอยู่ในมาตรา 832 วรรค 1 สำหรับเหตุผลที่ว่า การอาศัยอยู่กับบิดามารดานั้นไม่ค่อยจำเป็นแล้ว ในประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันเพิ่งถึงแต่เพียงหน้าที่ตามกฎหมายที่ต้องมีในการควบคุมดูแลผู้เยาว์ ซึ่งในความเป็นจริงแล้วบิดามารดาอาจจะไม่มี *elterliche Sorge* (ตัวอย่างเช่น อยู่ในระหว่างการหย่าอาจมีสิทธิไปเยี่ยมหรือให้บุตรผู้เยาว์มาหา เรียกว่า *Umgangsrecht* ในมาตรา 1634) ซึ่งจะจำกัดสิทธิในส่วนของการควบคุมดูแลทำให้ไม่สามารถใช้ได้²⁵

การกระทำของผู้เยาว์ที่จะทำให้บิดามารดาต้องรับผิดชอบ จะพิจารณาจากการกระทำของผู้เยาว์ว่าเป็น Objectively Unlawful หรือไม่ คือไม่จำเป็นต้องพิจารณาว่าเป็นความรับผิดชอบด้วยตนเอง บุคคลที่กฎหมายกำหนดให้มีหน้าที่ดูแลหรือโดยสัญญาที่ต้องดูแล เช่น บิดามารดาจะถูกกฎหมายสันนิษฐานว่าได้บกพร่องอย่างร้ายแรงในหน้าที่ของตนในการดูแล แต่อย่างไรก็ตามกฎหมายกำหนดว่า หากผู้เสียหายไม่สามารถได้รับการชดเชยค่าเสียหายจากผู้ดูแล บุคคลที่ก่อความเสียหายก็ต้องชดเชยค่าเสียหายก็เพื่อความยุติธรรม (Liability Based on Equitable Consideration) ในมาตรา 829 : A person who in any one of the cases specified in 823-826 is by virtue of 827,828 not responsible for any damage caused by him, must, nevertheless, to the extent that compensation cannot be obtained from a third party charged with the duty of supervision ,make compensation for the damage in so far as according to the circumstances-in particular according to the relative positions of the parties – equity requires in demnification, and he is not deprived of the means which he needs for his own maintenance according to his station in life and for the fulfillment of his statutory duties to furnish maintenance to other.” มีความว่า “ตามมาตรา 827,828 นั้น ถ้าบุคคลซึ่งไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่ตนได้ก่อขึ้น ถ้าหากบุคคลภายนอกที่มีหน้าที่ดูแลไม่อาจใช้ค่าเสียหายได้ ก็ให้บุคคลที่ก่อความเสียหายชดเชยค่าทดแทนเพื่อความเสียหายตามพฤติการณ์ และโดยตามฐานะของผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม แต่จะต้องไม่ทำให้บุคคลนั้นหมดสิ้นปัจจัยที่จำเป็นในการครองชีพตามฐานะานุรูปและการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของตนที่มีต่อผู้อื่น”

²⁵ Jörg Fedtke and Ulrich Magnus, *supra* note 19, pp.114-115.

การที่มาตรา 829 บัญญัติให้ผู้เสียหายเรียกให้ผู้เยาว์ชดเชยให้ ถ้าผู้เสียหายไม่สามารถเรียกร้องจากผู้มีหน้าที่ดูแลได้ เป็นการคำนึงถึงความยุติธรรม (Equity) โดยเปรียบเทียบถึงฐานะทางการเงินของผู้ทำละเมิดและผู้เสียหายในการชดเชยค่าสินไหมทดแทน บทบัญญัตินี้ถูกเรียกว่าเป็น “Millionaire article” ของประเทศเยอรมัน เป็นกรณีที่ฝ่ายหนึ่งเป็นบุตรของบิดามารดาที่ร่ำรวย ขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งเป็นผู้เคราะห์ร้ายที่ยากจน เป็นหน้าที่ของผู้พิพากษาในการพิจารณาถึงสถานะของคู่กรณีที่เป็นผู้เสียหายและสถานะทางการเงินของบุตร ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว ผู้พิพากษาสสามารถสังเกตพฤติกรรมของบุตรผู้เยาว์ เหตุแห่งการกระทำ และสถานะทางจิตใจประกอบการประเมินให้บุตรผู้เยาว์ชดเชย²⁶

นอกจากนี้ จากการศึกษาค้นคว้าของผู้เขียนพบว่าในปัจจุบัน ความรับผิดชอบของบิดามารดาอันเนื่องมาจากการกระทำของบุตรผู้เยาว์ได้เพิ่มมากขึ้น โดยถือว่าเป็นความรับผิดชอบของบิดามารดาเอง ซึ่งเป็นลักษณะโดยเฉพาะ หากการกระทำโดยผิดกฎหมายขัดแย้งกับความสูญเสียที่เกิดขึ้น บิดามารดาจะต้องพิสูจน์ว่าไม่ได้บกพร่องหรือล้มเหลวในการดูแลตามหน้าที่ เพื่อไม่ให้นตนเองมีความรับผิดชอบผู้เสียหาย ไม่ว่ารับผิดชอบเพียงลำพังหรือร่วมรับผิดชอบกับบุตรผู้เยาว์ที่กระทำละเมิด การที่มีการขยายหลักอำนาจปกครองดูแลออกไปได้ก็เพราะตัวบทในมาตรา 827-828 (BGB) ศาลได้ตัดสินไว้อย่างชัดเจนเกี่ยวกับการขยาย เกณฑ์อายุ อุบัติภัยใจคอ ลักษณะเฉพาะตัว การพัฒนา การศึกษาและปัจจัยโดยเฉพาะของผู้เยาว์ ถ้าผู้บิดามารดาทำหน้าที่ได้อย่างดีแล้วและบุตรผู้เยาว์เองก็เป็นผู้มีความสามารถ ผู้เสียหายก็อาจจะมีความเสี่ยงที่จะไม่ได้รับการชดเชยเยียว²⁷ อย่างไรก็ตามผู้เขียนเห็นว่าผู้ร่างกฎหมายของเยอรมันได้คำนึงถึงเหตุการณ์ล่วงหน้าไว้แล้ว ดังนั้นกฎหมายของประเทศเยอรมันทุกวันนี้ การร่วมรับผิดชอบในความประมาทของบุตรผู้เยาว์จะถูกจำกัดลงเฉพาะในกรณีที่เป็นการผิดโดยเคร่งครัดหรือที่เรียกว่า Strict Liability อย่างเช่นคดีที่เกี่ยวกับอุบัติเหตุทางรถยนต์ ซึ่งจุดมุ่งหมายในการออกกฎหมาย The Zweite Schadensrechtsänderungs-gesetz นั้น คือ เพื่อบรรเทาผลกระทบจากความสูญเสีย ถือว่าเป็นผลโดยอ้อมตั้งแต่มีความสามารถเหมือนกันทั้งระบบความรับผิดชอบและร่วมรับผิดชอบ บุตรผู้เยาว์ที่มีอายุต่ำกว่า 10 ปีจะไม่ถือว่ามีพฤติกรรมที่จะเป็นความประมาทเลินเล่อได้ในอุบัติเหตุที่เกิด แต่เจ้าของรถจะมีมาตรฐานความรับผิดชอบอย่างเด็ดขาดหากยังคงปล่อยให้บุตรผู้เยาว์กระทำโดยจงใจ

²⁶ ยงยุทธ ชื่นชีพ, อ่างแล้ว เจริญรอดที่ 1, น.56-57.

²⁷ B.S.Markesinis, The German Law of Obligations: volumell: The Law of Torts: A comparative Introduction, 3rd ed. (Oxford: Clarendon Press, 1997), p.899.

1.2.3. แนวคำพิพากษาของศาล

คดีที่บิดามารดาต้องร่วมรับผิดชอบ คือ ในคดี BGH NJW 1980,p1044 เป็นคดีที่เด็กชายอายุ 17 ปีเกี่ยวพันกับการต่อสู้ในบาร์²⁸

การที่บิดามารดามีหน้าที่ในการควบคุมบุตรผู้เยาว์ที่อยู่ในความดูแลจากสิ่งที่เป็นอันตรายนั้น แนวการตัดสินใจของศาลกรณีนี้ ศาลได้มีการพัฒนามาตรฐานของบิดามารดาในการป้องกันและระมัดระวังในสิ่งบุตรผู้เยาว์สามารถทำให้เกิดอันตรายได้ เช่น อนุญาตลูกศร หนังสือตีกลองหรือปืนลม หรือกิจกรรมที่เป็นอันตราย เช่น การเล่นฟุตบอลบนถนน ระดับของความระมัดระวังที่ต้องการอาจจะสูงถ้าบุตรผู้เยาว์ได้รับสิ่งที่สามารถก่ออันตรายได้โดยตรงจากบุคคลที่มีหน้าที่ในการใช้อำนาจปกครองดูแลมากกว่าที่จะได้จากบุคคลที่สาม เช่น ในคดี OLG Stuttgart NJW1982,p.2608 บิดามารดาไม่มีหน้าที่ต้องควบคุมดูแลบุตรผู้เยาว์อายุ 15 ปีในการเล่นฟุตบอล

ซึ่งจะตรงข้ามกับ คดี BGH VERSR NJW 1983,p.2821 บุตรผู้เยาว์อายุ 7 ปี จุดไฟจากไม้ขีดเล่นโดยเกิดจากการไม่ใช้ความระมัดระวังอย่างเพียงพอของบิดามารดาที่ปล่อยให้บุตรผู้เยาว์หากกล่องไม้ขีดมาเล่นได้โดยง่าย²⁹

นอกจากนี้ในคดี NJW 1976,1684 บิดามารดาอนุญาตให้บุตรชายอายุ 12 ปีใช้เหล้าในการจุดเตาบาร์บีคิว เมื่อบุตรผู้เยาว์เป็นสาเหตุให้เกิดความเสียหาย บิดามารดาก็ต้องมีความรับผิดชอบในการกระทำของบุตรผู้เยาว์³⁰

เมื่อบิดามารดาต้องมีหน้าที่เฉพาะในการใช้อำนาจปกครองบุตรผู้เยาว์ระดับการใช้อำนาจปกครองของบิดามารดาต้องแตกต่างกันไปตามสถานการณ์ในแต่ละคดี ตามอายุของบุตรผู้เยาว์ โดยอายุของบุตรผู้เยาว์ที่อยู่ในความดูแลของบิดามารดานั้น กฎหมายเยอรมันกำหนดไว้จนกว่าบุตรผู้เยาว์จะบรรลุนิติภาวะเมื่ออายุครบ 18 ปี ซึ่งพิจารณาจากระดับของการพัฒนาหรือสถานการณ์ที่เป็นอยู่ ที่อาจต้องได้รับการดูแลมากกว่าปกติ³¹ บิดามารดาจะหลุดพ้นจากความรับผิดชอบได้ต่อเมื่อได้ปฏิบัติหน้าที่ในการดูแลโดยครบถ้วน หรือความเสียหายนั้นย่อมเกิดขึ้นได้แม้จะดูแลอย่างถูกต้องแล้วก็ตาม ถึงกระนั้นก็ตาม มาตรฐานในการดูแลของบิดามารดาทางภาวะวิสัยต้องพิจารณาจากมาตรฐานอย่างวิญญูชนผู้เป็นบิดามารดาทั่วไปพึงกระทำในสถานการณ์อย่าง

²⁸ Raymond Young, *supra* note 20, p.298.

²⁹ B.S.Markesinis, *supra* note 27, p.899.

³⁰ Raymond Young, *supra* note 20, p.298.

³¹ See, e.g., BGH in [1984] NJW, 2574(2575)

เดียวกัน ความรับผิดชอบจะถูกยกเว้นได้หากเป็นไปโดยเหตุสุดวิสัย ท้ายที่สุดคือต้องมีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำของบุตรผู้เยาว์กับผลร้ายและหน้าที่ปกครองที่จะต้องรับผิดชอบโดยเฉพาะ ในส่วนต่อไปจะเป็นความรับผิดชอบของบิดามารดาในการกระทำละเมิดของบุตรผู้เยาว์ตามกฎหมายญี่ปุ่น

1.3 ความรับผิดชอบของบิดามารดาในการกระทำละเมิดของบุตรผู้เยาว์ตามมาตรา 714 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น

ในประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 712: “If, in cases where a minor has caused damage to another, he was not in possession of sufficient intelligence to understand his responsibility for the act, he shall not be liable in compensation for damages in respect of such act.” มีความว่า “ในกรณีที่ผู้เยาว์ทำความเสียหายแก่ผู้อื่น หากผู้เยาว์ไม่มีสติปัญญาพอที่จะเข้าใจความรับผิดชอบแห่งการกระทำของตน ผู้เยาว์ก็ไม่ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น”³²

มาตรา 712 บัญญัติไว้ชัดว่า ผู้เยาว์ไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายอันเกิดจากการกระทำของตน นอกจากตนจะมีความรู้สึกทางจิตใจเพียงพอที่จะรู้ถึงผลของการกระทำของตน

ดังนั้น ในกฎหมายละเมิดของญี่ปุ่น ผู้เยาว์จะรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายหรือไม่จะต้องวินิจฉัยตามหลักเกณฑ์ทั่วไปตามมาตรา 709 ซึ่งเป็นความรับผิดชอบเพื่อละเมิดในการกระทำของตนเอง ซึ่งเมื่อผู้เยาว์ก่อความเสียหายแก่ผู้อื่น ก็ต้องพิจารณาว่า มีความสามารถทางจิตใจเพียงพอที่จะเข้าใจว่าจะอะไรผิดอะไรถูกหรือไม่ ถ้ามีพอก็ต้องรับผิดชอบเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ ถ้าไม่เพียงพอ ก็ไม่ต้องรับผิดชอบ³³

1.3.1. พื้นฐานของความรับผิดชอบ

บทบัญญัติมาตรา 714 ของประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นมีความรับผิดชอบอยู่บนพื้นฐานของข้อสันนิษฐานความรับผิดชอบในการดูแล (Presumption of Fault in Supervision) เมื่อผู้เยาว์ก่อความเสียหายแก่บุคคลอื่น ถ้าความสามารถทางจิตใจของบุตรผู้เยาว์ไม่เพียงพอ ไม่ต้องรับผิดชอบบุคคลที่มีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องควบคุมดูแลบุตรผู้เยาว์ อย่างเช่นบิดามารดา หรือบุคคลผู้ควบคุมดูแลบุตรผู้เยาว์แทนบุคคลดังกล่าว ต้องรับผิดชอบในผลของการกระทำของตน ไม่ใช่เป็นความรับผิดชอบแทนผู้เยาว์ แต่เป็นความรับผิดชอบของตนเองที่มีได้ควบคุมดูแล บิดามารดาจะพ้นจากความรับ

³² ไพจิตร ปุณณพันธ์, อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 4, น.48.

³³ ไพจิตร ปุณณพันธ์, อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 4, น.49.

ผิดได้ก็ต้องพิสูจน์ว่า บิดามารดามีได้ทอดทั้งหน้าที่ในการควบคุม³⁴ กล่าวคือ บิดามารดารับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายที่ก่อขึ้นจากการกระทำโดยมิชอบด้วยกฎหมายของผู้เยาว์ในกรณีที่ผู้เยาว์ไม่ต้องรับผิดชอบในการกระทำของตนตามมาตรา 712, 713 และต้องเป็นกรณีที่บิดามารดาประมาทเลินเล่อในหน้าที่ของการดูแล

1.3.2. หลักการวินิจฉัยความรับผิด

ความรับผิดของผู้มีหน้าที่ดูแลผู้เยาว์ คนวิกลจริต บัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งญีปุ่นมาตรา 714 : "A person who is under a legal duty to supervise a person under disability is, in cases where the latter is not responsible in accordance with the preceding two Articles, bound to make compensation for any damage which the person under disability has caused to a third person ; however, this shall not apply, if the person who is under a duty of supervision has not neglected his duty

A person who has supervision over a person under disability in place of the person who is under a duty to supervise shall also assume the responsibility mention in the preceding paragraph." มีความว่า "บุคคลใดมีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องดูแลบุคคลผู้ไร้ความสามารถและบุคคลผู้ไร้ความสามารถนั้นไม่ต้องรับผิดชอบตามมาตรา 712 และมาตรา 713 จำต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายซึ่งบุคคลผู้ไร้ความสามารถได้ก่อขึ้นแก่บุคคลภายนอก แต่บทบัญญัตินี้ ย่อมไม่ใช้บังคับ ถ้าผู้ซึ่งมีหน้าที่ดูแลนั้นมิได้ละทิ้งหน้าที่ของตน

บุคคลใดซึ่งดูแลบุคคลผู้ไร้ความสามารถแทนบุคคลที่มีหน้าที่ดูแลบุคคลผู้ไร้ความสามารถนั้น ต้องรับผิดชอบดังที่บัญญัติไว้ในวรรคก่อนเช่นเดียวกัน " ³⁵

บทบัญญัติมาตรา 714 นี้มีแนวคิดมาจากมาตรา 832 ของประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน (BGB) ที่ว่าผู้ซึ่งมีหน้าที่ตามกฎหมายในการดูแลผู้เยาว์ จะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายที่ก่อให้เกิดขึ้นจากการกระทำโดยมิชอบด้วยกฎหมาย (Unlawful Act) ของผู้เยาว์ แต่ในกรณีที่ผู้เยาว์ไม่ต้องรับผิดชอบเพื่อการกระทำ ความเสียหายในการกระทำของตนตามบทบัญญัติมาตรา 712 บิดาหรือมารดาหรือบุคคลอื่นที่ดูแลก็ไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายนั้นต่อบุคคลอื่นเช่นกัน แต่ถ้าความเสียหายได้ก่อขึ้นแม้ว่าผู้หน้าที่ดูแลจะดูแลเอาใจใส่ตามสมควรแล้วและไม่ได้ประมาทเลินเล่อในหน้าที่การดูแล ผู้ดูแลย่อมเป็นอิสระจากความดำเนินเนื่องจากได้

³⁴ เพิ่งอ้าง, น. 49-50.

³⁵ ไพจิตร ปุณณพันธ์, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 4, น. 74.

กระทำโดยสุจริตและโดยปราศจากความผิด ในกรณีที่เขาไม่มีความรับผิดชอบ แต่หน้าที่ในการที่ไม่ได้ละเว้นในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ดูแลจะต้องพิสูจน์โดยผู้ดูแลและศาลเป็นผู้ตัดสิน ดังนั้นความรับผิดชอบของผู้ดูแลผู้เยาว์ คนวิกลจริตตามมาตรา 714 ของประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นมีความรับผิดชอบอยู่บนพื้นฐานของข้อสันนิษฐานความผิดในการดูแล (Presumption of Fault in Supervision) ผู้มีหน้าที่ดูแลผู้เยาว์และคนวิกลจริตรับผิดชอบเป็นเฉพาะตนเท่านั้นกรณีที่ผู้เยาว์หรือคนวิกลจริตไม่มีความผิด³⁶

ดังนั้น มาตรา 714 จึงมิใช่บทบัญญัติลักษณะความรับผิดชอบในการกระทำของบุคคลอื่น เช่นเดียวกับมาตรา 429 และมาตรา 430 ของไทย เพราะมาตรา 429 และมาตรา 430 ผู้เยาว์จะต้องทำละเมิด แต่มาตรา 712-714 เป็นบทบัญญัติให้ผู้ไร้ความสามารถไม่ต้องรับผิดชอบในการก่อความเสียหาย บุคคลที่มีหน้าที่ดูแลผู้ไร้ความสามารถตามกฎหมายต้องรับผิดชอบในความเสียหายอันไม่เป็นการกระทำละเมิด³⁷ นอกจากนี้ความรับผิดชอบของผู้มีหน้าที่ดูแลผู้เยาว์ คนวิกลจริต ตามบทบัญญัติมาตรา 714 ของประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น ถึงแม้ว่าจะมีแนวคิดมาจากมาตรา 832 ของประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน (BGB) แต่ได้มีการขยายขอบเขตความหมายของคำว่า ผู้มีหน้าที่ดูแลตามมาตรา 714 ของประมวลแพ่งญี่ปุ่นออกไป กล่าวคือ ได้รวมถึงบุคคลที่มีหน้าที่ดูแลตามความเป็นจริงด้วย ทำให้ข้อสันนิษฐานดังกล่าวกว้างกว่าในประเทศเยอรมนี³⁸

1.3.3 แนวคำพิพากษาของศาล

ในส่วนของบทบัญญัติมาตรา 712 มีคำพิพากษาเกี่ยวกับความรับผิดชอบของผู้เยาว์ คือ คำพิพากษาของศาลสูงลงวันที่ 12 พฤษภาคม 1915 ศาลสูงญี่ปุ่นได้วินิจฉัยไว้ว่า แม้เป็นบุตรผู้เยาว์แต่เมื่อมีความสามารถในการรับผิดชอบ ซึ่งต้องผูกพันค่าใช้จ่ายเช่นเดียวกับบุคคลที่บรรลุนิติภาวะ ผู้เยาว์จึงต้องรับผิดชอบละเมิดสิทธิอันเนื่องมาจากการขาดความระมัดระวัง³⁹

แม้จะมีบทบัญญัติมาตรา 714 ที่เป็นบทบัญญัติที่กำหนดความรับผิดชอบของผู้มีหน้าที่ดูแลโดยเฉพาะ แต่อย่างไรก็ตามเป็นดุลพินิจของศาลที่จะพิจารณาว่า การฟ้องเป็นคดีจะต้องฟ้องให้เด็กรับผิดชอบหรือจะต้องฟ้องให้บิดามารดารับผิดชอบ ซึ่งมีคดีเกี่ยวกับบทบัญญัติดังกล่าว ดังนี้

³⁶ Hiroshi Oda , Ernest Satow , sir, Japanese Law, (United Kingdom: Butterworth & Co. Ltd ,1998), p.212.

³⁷ ไพจิตร ปุณณพันธ์, อ่างแล้ว เชิงอรรถที่ 4, น.76.

³⁸ ยงยุทธ ชื่นชีพ, อ่างแล้ว เชิงอรรถที่ 1, น.117.

³⁹ ไพจิตร ปุณณพันธ์, อ่างแล้ว เชิงอรรถที่ 4, น.50.

คำพิพากษาของศาลสูงลงวันที่ 22 มีนาคม ปี 1974 (Minshu-28-2-347) โดยศาลสูงได้ยอมรับว่าในคดีที่เด็กส่งหนังสือพิมพ์ถูกฆ่าโดยผู้เยาว์อายุ 15 ปีและปล้นเงินที่เหยื่อได้เก็บเอาไว้ มารดาของเด็กชายที่ถูกฆ่าฟ้องผู้เยาว์และบิดามารดา ให้รับผิดชอบผู้กระทำละเมิดร่วม (Co-Tortfeasor) และเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับเงินเดือนที่คาดว่าจะได้รับล่วงหน้า (Anticipated Earning) รวมถึงค่าเสียหายที่ไม่ใช่ตัวเงิน (Non-Pecuniary Loss) ในคดีนี้บิดามารดาบกพร่องในการสั่งสอนในเรื่องกฎเกณฑ์การใช้ชีวิตในสังคมและถูกกล่าวหาว่าบกพร่องในการดูแลจากการที่เด็กถูกจับเพราะไปขโมยของในร้านค้า ศาลสูงคดีนี้วางหลักว่า ผู้เยาว์ยังคงต้องมีความรับผิดชอบถ้ามีความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลเพียงพอ (Adequate causality) กับความสูญเสีย (Loss) ดังนั้น เมื่อความเสียหายร้ายแรงที่เกิดเป็นผลมาจากการประมาทเลินเล่อในการดูแลและเป็นความประมาทต่อหน้าที่ในส่วนของผู้มีหน้าที่ดูแล ทั้งผู้เยาว์และผู้มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบบนพื้นฐานทั่วไปของความรับผิดชอบละเมิด⁴⁰

นอกจากนี้ เท่าที่ผู้เขียนจะค้นคว้ามา คือ คำตัดสินของศาลสูง Supreme Court Third Petty Bench Decision วันที่ 24 มกราคม ปี 1995 (Minshu 1-25, 1519 Hanji 87, 872 Hanta 186) โดยศาลสูงได้แปลความมาตรา 714 แคบลงและกลับคำพิพากษาศาลล่างที่กำหนดความรับผิดชอบของผู้ดูแลในฐานะที่เป็นเหตุให้เกิดไฟลุกไหม้ภายในบ้านตามประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 714 ที่กำหนดให้ผู้ดูแลมีความรับผิดชอบสำหรับการกระทำของบุคคลที่ไร้ความสามารถในทางกฎหมาย เว้นแต่ผู้ดูแลจะพิสูจน์ได้ว่าไม่ได้ประมาทเลินเล่อในการควบคุมดูแล ในการพิสูจน์ว่าประมาทเลินเล่อในการดูแลหรือไม่นั้น ศาลล่างพิจารณาแล้วเห็นว่า การพิจารณาในส่วนความประมาทเลินเล่อของผู้ดูแลอาจจะมีพื้นฐานมาจากส่วนหนึ่งของธรรมชาติของผู้เยาว์ที่มีความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงอยู่แล้ว แต่ในคดีนี้ศาลสูงไม่เห็นด้วยกับการวางหลักตายตัวโดยศาลสูงเห็นว่าแม้ในแต่ละคดีผู้ดูแลมีมาตรฐานในการดูแลต่างกัน แต่ผู้ดูแลก็ต้องมีพื้นฐานอย่างเดียวกัน คือมาจากอำนาจในการปกครองและการควบคุมดูแลของผู้ดูแล⁴¹

ดังนั้น เมื่อได้ทำการศึกษาความรับผิดชอบของบิดามารดาตามกฎหมายของระบบซีวิลลอว์ (Civil Law) แล้วพบว่า ในประเทศฝรั่งเศส เยอรมัน และญี่ปุ่น แม้ว่าเป็นความรับผิดชอบการกระทำของบุคคลอื่น (Vicarious Liability) เหมือนกัน แต่ก็ต่างก็มีบทบัญญัติความรับผิดชอบของบิดามารดาในรูปแบบต่างกัน คือ

⁴⁰ Hiroshi Oda, Ernest Satow, sir, *supre note* 36, p.212.

⁴¹ <<http://courtdon'no2.courts.go.jp/promjudg.hsf>>

ในกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 1384 วรรค 4 และวรรค 7 กำหนดเงื่อนไขที่ กำหนดให้บิดาและมารดาาร่วมกันรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากการกระทำของผู้เยาว์ โดยมี เงื่อนไข 2 ประการ คือ บิดามารดาจะต้องเป็นผู้มีอำนาจปกครอง และความเสียหายที่เกิดต้องเกิด ขณะเด็กอาศัยอยู่กับบิดามารดา ซึ่งในปัจจุบันความรับผิดชอบของบิดามารดาตามกฎหมายฝรั่งเศส เป็นความรับผิดชอบค่อนข้างเคร่งครัดมากยิ่งขึ้น โดยใช้มาตรา 1384 วรรคแรกเข้ามาประกอบการ ตัดสินคดี

ส่วนกฎหมายเยอรมัน มาตรา 832 บิดามารดาต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่ผู้เยาว์ได้ ก่อขึ้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าดูแลผู้เยาว์ดีแล้วหรือความเสียหายเกิดขึ้นแม้ว่าบิดามารดาจะดูแล ดีแล้วก็ตาม เงื่อนไขที่บิดามารดาจะต้องรับผิดชอบ ที่สำคัญที่สุด คือ เป็นความรับผิดชอบของผู้ดูแลบุตร ผู้เยาว์ที่อยู่ในความปกครองไปกระทำผิดเป็นเพราะความบกพร่องในการให้ความ ควบคุมดูแลที่ไม่เพียงพอ หน้าที่ในการควบคุมดูแลตามความเป็นจริงและหน้าที่ควบคุมดูแลตาม กฎหมายที่เรียกว่า Garantenstellungen (สิทธิและหน้าที่ในการดูแลความเป็นอยู่ของเด็ก) ต่อมา เน้นไปที่ความสามารถของบิดามารดาหรือผู้ดูแลในความพยายามที่จะมีอิทธิพลและควบคุมบุตร ผู้เยาว์ที่อยู่ในความดูแล บิดามารดาต้องสามารถป้องกันอันตรายที่บุตรผู้เยาว์เป็นผู้ก่อให้เกิดขึ้น

ในขณะที่กฎหมายญี่ปุ่น มาตรา 714 ความรับผิดชอบของบิดามารดาอยู่บนพื้นฐานของ ข้อสันนิษฐานความผิดในการดูแล (Presumption of Fault in Supervision) เช่นกัน บิดามารดา ต้องรับผิดชอบเป็นการเฉพาะตนเท่านั้นในกรณีที่ผู้เยาว์หรือคนวิกลจริตไม่มีความผิด กล่าวคือ บิดา มารดาต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายที่ก่อขึ้นจากการกระทำโดยมิชอบด้วย กฎหมายของผู้เยาว์ในกรณีที่ผู้เยาว์ไม่ต้องรับผิดชอบในการกระทำของตนตามมาตรา 712, 713 และ ต้องเป็นกรณีที่บิดามารดาประมาทเลินเล่อในหน้าที่ของการดูแล

แต่ในปัจจุบันหลักเกณฑ์ที่ทุกประเทศให้ความสำคัญเหมือนกัน คือ มุ่งลดใช้และ เยียวยาผู้เสียหายมากขึ้น เช่น ในกฎหมายฝรั่งเศสก็เป็นความรับผิดชอบที่เคร่งครัดขึ้น ในเยอรมันก็มี Liability Based on Equitable Consideration ซึ่งเทียบเคียงได้กับ Strict Liability เป็นต้น นอกจากนี้ความรับผิดชอบที่เกิดในทุกประเทศเป็นความรับผิดชอบของบิดามารดา มิได้เป็นความรับผิดชอบ ของบุตรผู้เยาว์แล้วบิดามารดาาร่วมรับผิดชอบด้วย การกำหนดว่าเป็นความรับผิดชอบของบิดามารดาเช่นนี้ จะ ทำให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้เสียหายมากขึ้น หลังจากได้ศึกษาความรับผิดชอบของบิดามารดาใน ระบบกฎหมายซีวิลลอว์แล้ว ในส่วนต่อไปที่จะทำการศึกษา ก็คือ ความรับผิดชอบของบิดามารดาใน ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ ซึ่งจะเป็นระบบกฎหมายที่มีความรับผิดชอบของผู้ดูแลที่แตกต่างกัน ออกไปอีก

2. หลักความรับผิดของบิดามารดาในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์

ในส่วนนี้ ผู้เขียนได้ทำการศึกษาความรับผิดของบิดามารดาในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ ซึ่งประเทศที่ใช้ระบบคอมมอนลอว์นั้น ปกติของกฎหมายมีที่มาจากจารีตประเพณีที่ผู้พิพากษาสร้างขึ้นจากการวินิจฉัยคดี เรียกว่า “Judge-made Law” และการนำไปใช้เป็นหลักเกณฑ์ทั่วไป ส่วนกฎหมายลายลักษณ์อักษรที่ฝ่ายนิติบัญญัติบัญญัติขึ้นจะเข้ามาเกี่ยวข้องเฉพาะในกรณีที่ไม่เคยมีคำพิพากษาของศาลตัดสินในเรื่องนั้นมาก่อนเพื่อให้จารีตประเพณีมีความชัดเจนขึ้นหรือเพื่อให้จารีตประเพณีมีความสมบูรณ์ขึ้นด้วยการกำหนดรายละเอียดของจารีตประเพณี โดยกฎหมายลายลักษณ์อักษรเป็นกฎหมายเฉพาะเรื่องและเป็นข้อยกเว้นของกฎหมายทั่วไป

2.1 หลักความรับผิดของบิดามารดาในกฎหมายของประเทศอังกฤษ

ในประเทศอังกฤษ ความผิดของจำเลยที่เป็นบุตรผู้เยาว์จะพิจารณาจากพฤติกรรมของบุตรผู้เยาว์คนอื่นๆ ที่มีอายุใกล้เคียงกันในการกระทำในสภาวะแวดล้อมแบบเดียวกัน บุตรผู้เยาว์อาจจะไม่ต้องรับผิดในความประมาทเลินเล่อถ้าการกระทำของตนเป็นไปในลักษณะที่เรียกว่า “ปกติธรรมดา” ที่ผู้เยาว์ในวัยเดียวกันก็ทำอย่างนี้ ในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นบิดามารดาหรือบุคคลใดที่มีผู้เยาว์อยู่ในความดูแลไม่ต้องรับผิดในการกระทำละเมิดของเด็ก ⁴²

2.1.1. พื้นฐานความรับผิด

ประเทศอังกฤษ เป็นประเทศในระบบคอมมอนลอว์ ในทางอาญา หากเด็กได้ก่อให้เกิดความเสียหาย บิดามารดาอาจจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหาย แต่ในความรับผิดทางแพ่งได้กำหนดความรับผิดของผู้ดูแลผู้เยาว์อยู่บนพื้นฐานการพิสูจน์ความรับผิดของผู้ดูแล ความรับผิดในการกระทำของบุคคลอื่นมีเฉพาะในกรณีนายจ้างหรือตัวแทน ไม่ใช่ในกรณีความรับผิดของบิดามารดา โดยบิดามารดาอาจจะมีความรับผิดเฉพาะบุคคลเกิดขึ้นได้สำหรับการประมาทเลินเล่อของ

⁴² North v. Wood [1914]1 K.B.629; Donaldson v. McNiven[1952]2 All

E.R.691; Gorely v. Codd[1967]1 W.L.R 19. บิดามารดาอาจจะมีความรับผิดในการจ่ายค่าปรับหรือค่าเสียหายสำหรับการบาดเจ็บหรือความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อทรัพย์สินจากการกระทำของบุตรผู้เยาว์

ตนเอง ตัวอย่างเช่น การจัดหาสิ่งที่เป็นอันตรายสำหรับบุตรผู้เยาว์ หรือไม่ควบคุมดูแลปล่อยให้บุตรผู้เยาว์อยู่ในสถานการณ์ที่เป็นอันตราย ถ้าบุตรผู้เยาว์มีความรับผิดชอบ บิดามารดาก็ต้องมีความรับผิดชอบในการชดเชยค่าสินไหมทดแทนด้วยเช่นกัน โดยรูปแบบของการประกันภัยทั่วไปของบิดามารดาจะครอบคลุมถึงความรับผิดชอบในทางละเมิด รวมไปถึงอุบัติเหตุที่เกิดจากการจราจรและความเสี่ยงอื่นๆที่อาจเกิดขึ้นจากบุคคลในครอบครัว อาจสูงถึง 3 ล้านปอนด์⁴³ ประชากรส่วนใหญ่จะคำนึงถึงความสงบเรียบร้อยภายในสังคม สำหรับบุคคลที่มีผู้เยาว์อยู่ในความดูแลอาจมีหน้าที่เหมือนกับบิดามารดาและอาจจะมีควมรับผิดชอบได้หากเป็นบุคคลที่ประมาทเลินเล่อ

2.1.2. หลักการวินิจฉัยความรับผิดชอบ

บิดามารดาอาจมีความรับผิดชอบได้สำหรับการประมาทเลินเล่อของตนเองเท่านั้น หากเป็นความรับผิดชอบของบิดามารดาในการกระทำของบุตรผู้เยาว์ต้องเป็นเพราะบุตรผู้เยาว์เป็นลูกจ้างหรือตัวแทนของบิดามารดาด้วย

ดังนั้นความรับผิดชอบของบิดามารดา จึงอาจมีได้ในรูปแบบดังนี้

1. ความรับผิดชอบของบิดามารดาเนื่องจากบุตรผู้เยาว์เป็นลูกจ้างหรือตัวแทน⁴⁴ ในรูปแบบความรับผิดชอบแบบ Vicarious Liability

บิดามารดาอาจรับผิดชอบในรูปแบบความรับผิดชอบในการกระทำของบุคคลอื่นภายใต้หลักการของนายจ้างลูกจ้าง หากผู้เยาว์ได้ก่อความเสียหายขึ้นในขอบเขตของการจ้างงาน บิดามารดาต้องมีความรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น⁴⁵ บิดามารดาร่วมกันรับผิดชอบและแยกความรับผิดชอบสำหรับความเสียหายที่เป็นผลมาจากการจงใจกระทำผิดของบุตรผู้เยาว์ที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปีซึ่งอาศัยอยู่เป็นปกติกับบิดามารดาและไม่ได้เป็นลูกจ้างของบิดามารดาแบบทำงานเต็มเวลา ซึ่งใน Law Reform (Miscellaneous Provisions) Act 1956 กำหนดว่าอาจรับผิดชอบสูงสุดถึง \$ 5000⁴⁶

2. ความรับผิดชอบของบิดามารดาเนื่องมาจากการกระทำโดยประมาทเลินเล่อ

⁴³ W.H.Horton Roger, "Liability for Damage Caused by Others under English Law," Unification of Tort Law: Liability for Damage Caused by Others, ed. Jaap Spier (The Hague/London/New York: Kluwer Law International, 2002), p. 67.

⁴⁴ Sullivan v. Creed [1904]

⁴⁵ ยงยุทธ ชื่นชีพ, อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 1, น. 66.

⁴⁶ Harold Luntz and David Hambly, Torts: Cases and commentary, 5th ed. (Australia: LexisNexis Butterworths, 2001), p. 500.

(Negligence)⁴⁷ องค์ประกอบคือ

(1) บิดามารดามีหน้าที่ตามกฎหมาย ที่จะต้องกระทำการตามมาตรฐานของการกระทำ (Standard of conduct) ที่เรียกว่า Careful Parent Test และไม่ทำให้บุคคลอื่นเสี่ยงภัย โดยไม่มีเหตุอันสมควร(Unreasonable risk) หรืออาจเรียกว่าเป็นหน้าที่ที่ต้องกระทำโดยความระมัดระวัง (Duty of Care)

(2) บิดามารดากระทำผิดหน้าที่ (Fault)

(3) มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลที่เกิดขึ้น (Remoteness, legal cause or proximate cause) และ

(4) มีความเสียหายเกิดขึ้น (Damage)

การพิจารณาความรับผิดเพื่อละเมิดโดยประมาทเลินเล่อ นั้น ต้องพิจารณาถึงการกระทำของบิดามารดาว่าเป็นการกระทำโดยปราศจากความระมัดระวังหรือไม่(ส่วนสภาพจิตใจของบิดามารดาในขณะนั้นจะมีความชั่วหรือไม่ ไม่ใช่ประเด็นที่จะต้องพิจารณาถึง) หมายความว่า เป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่อเฉพาะกรณีที่คาดหมายได้ว่าการไม่ทำหน้าที่ของตนจะก่อความเสียหายขึ้นกับบุคคลที่ตนสามารถคาดหมายได้ว่าจะได้รับความเสียหายเกี่ยวเนื่องอย่างใกล้ชิดและโดยตรงจากการกระทำและงดเว้นกระทำของบิดามารดาเท่านั้น

จากการค้นคว้าของผู้เขียน พบว่าในประเทศอังกฤษในปัจจุบันนี้ ได้มีการโต้เถียงกันว่า เมื่อความรับผิดโดยเด็ดขาดเป็นความรับผิดที่เกิดจากทรัพย์หรือความรับผิดที่เกิดจากการครอบครองหรือควบคุมยานพาหนะ จะเป็นไปได้หรือไม่ที่จะมีความรับผิดอย่างเด็ดขาดในการกระทำของบุคคลอื่น เช่น ความรับผิดของบิดามารดาสำหรับความเสียหายที่เกิดจากบุตรผู้เยาว์ ถ้าความเสียหายนั้นมีมากกว่าความเสียหายโดยธรรมดาทั่วไปที่มีความเสียหายเล็กน้อยที่บุตรผู้เยาว์ก็ไม่สามารถที่จะจ่ายค่าเสียหายได้ ดังนั้นการเปลี่ยนมาเรียกค่าเสียหายโดยขึ้นอยู่กับความรับผิดของบิดามารดาอาจจะเป็นการเยียวยาผู้เสียหายได้ดีกว่า แต่ในกฎหมายอังกฤษยังไม่ถึงขนาดเป็นความรับผิดแบบเด็ดขาดหรือความรับผิดโดยเคร่งครัด ถ้าบุตรผู้เยาว์ก่อความเสียหาย

⁴⁷ Percy, R.A. and Walton, C.T, Charlesworth & Percy on Negligence, 9th ed. (London: Sweet & Maxwell, 1997), p.176. - อายุของเด็กคือองค์ประกอบที่เป็นปัจจัยที่จะเริ่มต้น (The Family Law Reform Act 1969, Pt 1 ซึ่งอายุอาจจะลดลงจาก 21 ปีเป็น 18 ปีเริ่มใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ปี 1970 โดยผู้กระทำความผิด (thereafter) จะรู้จักในความหมายว่าเป็น "minors" แทนที่จะเป็น "infants" และหลังจาก The Children Act 1989 ใช้โดยทั่วไปว่า "child"

ขึ้น ตัวอย่างเช่น ปาก่อนหินใส่กระจกบ้านข้างๆแตก ในบางประเทศบิดามารดาอาจต้องรับผิดชอบ พิสูจน์ว่าบิดามารดาบกพร่องในการดูแลบุตรผู้เยาว์ หรือในบางประเทศ สันนิษฐานว่าบิดามารดา มีความผิดเว้นแต่พิสูจน์ว่าได้ใช้ความระมัดระวังดีแล้ว แต่ในประเศอังกฤษ ถ้าบุตรผู้เยาว์ของปาก หินใส่กระจกเพื่อนบ้านแตก บิดามารดาจะรู้สึกว่าจะไม่ยุติธรรม หากต้องจ่ายค่าเสียหายที่ตัวเอง ไม่ได้กระทำ หากต้องการให้บิดามารดารับผิดชอบในความเสียหายที่ตนไม่ได้เป็นผู้ก่อขึ้น⁴⁸

2.1.2. แนวคำพิพากษาศาล

กรณีบุตรผู้เยาว์มีความรับผิดชอบ ในคดี Mullin v. Richards [1998] 1 W.L.R. 1304 การพิจารณาว่าจำเลยที่เป็นผู้เยาว์ประมาทเลินเล่อหรือไม่ นั้น มิได้ใช้มาตรฐานที่เป็นปกติธรรมดาและมีเหตุมีผลอย่างวิญญูชนทั่วไปของผู้ใหญ่ที่อยู่ในสถานการณ์เดียวกันอาจจะเข้าใจได้ว่าเสี่ยงที่จะเกิดอันตรายได้ แต่ใช้มาตรฐานปกติธรรมดาและมีเหตุมีผลของผู้เยาว์อายุเท่ากันที่อยู่ในสถานการณ์เดียวกันว่าจะเข้าใจว่ามีความเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดอันตรายได้ โดยในเรื่องของอายุของผู้เยาว์นั้น โดยทั่วไปแล้วนักเรียนหญิงอายุ 15 ปีไม่มีความรับผิดชอบหากเล่นตีกันโดยใช้ไม้บรรทัดที่เป็นพลาสติกกับเพื่อนในชั้น แต่เมื่อไม้บรรทัดอันหนึ่งแตกและเศษของไม้บรรทัดพลาสติกก็กระเด็นไปถูกตาของผู้เสียหายบาดเจ็บ อายุดังกล่าวควรจะรู้สำนึกในการกระทำหรือไม่ ในคดีนี้ถือว่าสามารถรู้สำนึกในการกระทำแล้ว⁴⁹

ก) กรณีที่บิดาไม่ต้องรับผิดชอบ คือ

ในคดี North v. Wood [1914]1 K.B.629 The King's Bench Division ได้ตัดสินคดีที่โจทก์ฟ้องว่าบิดาไม่ได้ใช้ความระมัดระวังอย่างเพียงพอในการดูแลบุตรสาวอายุ 17 ปีของตนในการควบคุมสุนัข bull terrier ว่าคดีนี้สุนัขของบุตรสาวมีความฉลาดและแสนรู้เคยได้รับการฝึกฝนจากโรงเรียนสอนสุนัขและเคยได้รางวัลจากการประกวดสุนัขมาแล้ว บิดาไม่ต้องใช้ความระมัดระวังในการดูแลเองอีก⁵⁰

⁴⁸ Tony Honoré, About Law: An Introduction, (Oxford, clarendon Press, 1995), pp.70-77.

⁴⁹ Clerk and John Frederic, Clerk & Linsell On Tort, 18th ed, (London: Sweet & Maxwell, 2000), pp.179-180.

⁵⁰ Julia Flonda, Legal concepts of Childhood. (London: Hart Publishing, 2001) ,p132.

ต่อมาในคดี Donaldson v. McNiven [1952]2 All E.R.691;Gorely v. Codd[1967]1 W.L.R.19 บิดาอนุญาตให้บุตรชายอายุ 13 ปีมีปืนอัดลม โดยมีเงื่อนไขว่าต้องไม่ออกไปเล่นนอกบ้านหรือนอกเขตของบ้าน ดังนั้นหากมีการใช้ปืนลมเกิดขึ้น ก็จะไม่มีความรับผิดชอบ หากตัวมันไม่เชื่อฟังตามคำสั่ง แม้ว่าบุตรชายได้ยิงปืนลมไปถูกผู้เยาว์คนอื่น แต่บิดามารดาก็ไม่ต้องรับผิดชอบ

ส่วนคดี Gorely v. codd[1966] 3 All E.R.891 บิดาไม่ต้องรับผิดชอบในกรณีที่บุตรชาย อายุ 16 ปี ได้ใช้ปืนลมก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น ศาลตัดสินว่าบิดาไม่ต้องรับผิดชอบโดยมีเหตุผลที่ว่า บิดาได้ให้การแนะนำสั่งสอนที่ถูกต้องสมควรแล้ว กฎหมายกำหนดให้บิดามารดารับผิดชอบต่อผู้เยาว์ ทำละเมิดเกิดขึ้น เป็นเพราะว่าบิดามารดาอยู่ในสถานะที่ต้องควบคุมการกระทำของบุตร บิดามารดามีหน้าที่กระทำ (Duty to act) คือ มีหน้าที่ให้การดูแล (Duty of care)

นอกจากนี้ใน คดี Porter v. Barking and Dagenham London Borough Coucil, April 9, 1990 โดยผู้พิพากษา Simon Brown J. ได้เน้นย้ำว่าบุตรผู้เยาว์อายุ 14 ปี หากบุตรชายล้าถึกและความประพฤติที่ดี และบิดามารดาได้ใช้ความระมัดระวังตามหน้าที่แล้ว เหตุที่เกิดเป็นสิ่งที่อยู่นอกเหนือการควบคุมบิดามารดาก็ไม่ต้องรับผิดชอบ

ข) กรณีบิดามารดาต้องรับผิดชอบเพราะมีสิ่งที่เป็นอันตรายไว้ในความครอบครอง คือ

คดี Bebee v. Sales (1916) 32 T.L.R.413 บิดามารดาของบุตรผู้เยาว์อายุ 15 ปี มีความรับผิดชอบในการที่บุตรชายได้เล่นปืนอัดลมแล้วทำให้กระจกแตกก่อนแล้ว ในเดือนต่อมาจึงนำปืนอัดลมมาเล่นอีกจนไปถึงถูกตาของโจทก์ได้รับบาดเจ็บ บิดามีความรับผิดชอบในการที่ไม่ใช้ความระมัดระวังอย่างเพียงพอเพื่อให้แน่ใจว่าบุตรชายจะไม่ใช้ปืนอัดลมมาเล่นจนก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่น⁵¹

คดี Hawley v. Alexander(1930)74 SJ 247 ก็เป็นกรณีปืนลมอีกเช่นกัน

ต่อมาในคดี Newton v. Edgerley (1959) 1 W.L.R.1031 บิดาอนุญาตให้บุตรชาย อายุ 12 ปีครอบครองปืนสั้น.410 แต่ไม่ได้ให้คำแนะนำกับบุตรผู้เยาว์ของตนว่าต้องจัดการอย่างไร จึงจะเหมาะสมและปลอดภัย บิดามีความรับผิดชอบหากบุตรใช้ปืนก่อความเสียหายแก่ผู้อื่น ทั้งๆที่ในข้อเท็จจริงปรากฏว่าได้ห้ามบุตรชายมิให้ใช้ปืนขณะอยู่กับผู้เยาว์คนอื่น

คดี Court v. Wyatt [1960] ผู้พิพากษา Donovan J.stating ให้เหตุผลในคำพิพากษาว่า หน้าที่ในการดูแลของบิดามารดาจะรวมไปถึงการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการใช้ปืน ว่าควรหรือไม่

⁵¹ Ibid,p.132,Percy,R.A.andWalton,C.T, supra note 47 ,p.177,

ที่จะเล็งปิ่นไปที่บุคคลอื่นและแน่นอนว่าไม่ควรใช้ยิงไปที่บุคคลหนึ่งบุคคลใด บิดามารดาควรทำความเข้าใจกับบุตรผู้เยาว์ว่าไม่อาจใช้ปิ่นโดยปราศจากการควบคุมดูแลของบิดามารดา ในคดีนี้ บิดาของเด็กชายอายุ 15 ปีบกพร่องหน้าที่ในการดูแลบุตรชายว่าไม่ควรใช้ปิ่นไปยังในทางใดก็ตามที่จะก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้อื่น

นอกจากนี้ คดี *Jauffur v. Akhbar* [1984] หากบิดามารดา รู้ว่ามีการจุดเทียนไว้ภายในบ้าน ก็ต้องมีหน้าที่บอกกล่าวแก่บุตรชายอายุ 14 ปี ถึงอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นได้ หากเกิดความเสียหายขึ้นซึ่งเป็นผลมาจากไฟดังกล่าว เมื่อบิดามารดาอาจคาดเห็นผลความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นแล้วไม่ป้องกัน บิดามารดาต้องรับผิด

คดี *Curmi v McLennan*[1994] 1 VR 513 (AD) บุตรผู้เยาว์อายุ 16 ปีและอายุ 17 ปีได้ไปหยิบปิ่นที่บิดามารดาเก็บไว้ในตู้กับข้าว โดยนำปิ่นมาใช้ในการเล่นเกมระหว่างที่บิดามารดาไม่อยู่ จนก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น ในคดีนี้บิดามารดามีความรับผิดในการที่ไม่เก็บปิ่นไว้ในที่ที่เหมาะสมเพื่อไม่ให้บุตรผู้เยาว์พบได้โดยง่าย

คดีล่าสุดเท่าที่ผู้เขียนจะค้นคว้ามาได้ คือ คดี *Muller v.Lalic* [2000]NSWCA 50 unreported,22 March 2000,bc 200001104 เป็นคดีที่เกี่ยวกับความประมาทเลินเล่อของบิดามารดา ที่ไม่ได้เอากระสุนปืนออกจากปืน

ดังนั้น เมื่อได้ทำการศึกษานโยบายพิพากษาของศาลอังกฤษแล้วพบว่าความรับผิดของบิดามารดาเป็นในรูปแบบความรับผิดในความประมาทเลินเล่อของบิดามารดาเอง ไม่ใช่เป็นความรับผิดในการกระทำของบุคคลอื่นอย่างในระบบซีวิลลอว์ การพิจารณาความรับผิดเพื่อละเมิดโดยประมาทเลินเล่อ นั้น ต้องพิจารณาถึงการกระทำของบิดามารดาว่าเป็นการกระทำโดยปราศจากความระมัดระวังหรือไม่ หมายความว่า เป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่อเฉพาะกรณีที่คาดหมายได้ว่าการไม่ทำหน้าที่ของตนจะก่อความเสียหายขึ้นกับบุคคลที่ตนสามารถคาดหมายได้ว่าจะได้รับความเสียหายเกี่ยวเนื่องอย่างใกล้ชิดและโดยตรงจากการกระทำและงดเว้นกระทำของบิดามารดาเท่านั้น โดยมากจะเป็นเรื่องของการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการใช้วัตถุที่มีอันตรายโดยสภาพและโดยการใช้งานว่า บิดามารดาได้ให้คำแนะนำในการใช้วัตถุเหล่านี้กับบุตรผู้เยาว์หรือไม่ หากบิดามารดาให้คำแนะนำแล้ว บิดามารดาก็ไม่ต้องรับผิด หากบิดามารดาไม่ได้ให้คำแนะนำหรือให้คำแนะนำไม่เพียงพอ บิดามารดาอาจมีความรับผิดได้เพราะถือว่าบิดามารดาจงใจหรือประมาทเลินเล่อในหน้าที่ของตน ในส่วนต่อไป ผู้เขียนจะได้ทำการศึกษาความรับผิดของบิดามารดาในกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา แม้ว่าเป็นประเทศที่อยู่ในระบบ Common Law

เช่นเดียวกับประเทศอังกฤษ แต่ลักษณะการปกครองของประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นแบบมลรัฐ แต่ละมลรัฐจะมีกฎหมายเฉพาะของตนเอง

2.2 หลักความรับผิดของบิดามารดาในกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา

2.2.1 พื้นฐานของความรับผิด

ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่อยู่ภายใต้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ โดยทั่วไป บิดามารดาไม่จำเป็นต้องมีความรับผิดในผลจากการกระทำละเมิดของบุตรผู้เยาว์ แต่อย่างไรก็ตามในบางมลรัฐที่มีการพิสูจน์หลักความรับผิดในการกระทำของบุคคลอื่นเป็นการเฉพาะ⁵² ซึ่งส่วนมากมีการจำกัดเกี่ยวกับการเงิน⁵³ ตัวอย่างเช่น บิดามารดาที่มีความรับผิด ถ้าบุตรผู้เยาว์ก่อให้เกิดความเสียหายแก่อาคารเรียนโดยจงใจ บางครั้งการที่บิดามารดาไม่ต้องรับผิดในการกระทำละเมิดตามกฎหมาย แต่บิดามารดาสมัครใจจ่ายค่าเสียหายเพราะถือว่าเป็นหน้าที่ในทางศีลธรรมในการจ่ายค่าชดเชยให้กับบุคคลที่ได้รับความเสียหายที่เป็นเพราะการกระทำที่ไม่เหมาะสมของผู้เยาว์ของตน ในบางรัฐอาจมีทฤษฎี “ครอบครัว” เกี่ยวกับการใช้รถของครอบครัว ถ้าธรมมีบิดาเป็นเจ้าของตามกฎหมาย แต่บุตรสาวหรือบุตรชายของตนนำรถออกไปขับโดยประมาทเลินเล่อ ผู้เป็นบิดาต้องมีความรับผิด นอกจากนี้กฎหมายกำหนดให้บิดามารดา มี “หน้าที่ยืนยันข้อเท็จจริง” ในการควบคุมดูแลบุตรผู้เยาว์ หากสันนิษฐานว่าบุตรผู้เยาว์ 4 ขวบวิ่งลงไปถนนทำให้คนขับรถจักรยานยนต์ได้หักหลบผู้เยาว์ไปชนรถยนต์อีกคันหนึ่ง เพราะบุตรผู้เยาว์อยู่ในความควบคุมของบิดามารดา

⁵² ในช่วงแรกศาลคดีเยาวชนได้ตัดสินให้บิดามารดา (หรือบุคคลอื่นที่เป็นผู้ใหญ่) ร่วมรับผิดกับผู้เยาว์ อย่างไรก็ตาม ก่อนหน้านั้น 10 ปีความรับผิดของบิดามารดาเพิ่มมากขึ้นเพื่อป้องกันการก่ออาชญากรรม เพราะเชื่อกันว่าหากบิดามารดาต้องรับผิดในการกระทำของบุตรผู้เยาว์แล้วบุตรผู้เยาว์ก็จะก่ออาชญากรรมน้อยลง

⁵³ Gary T. Schwartz, “Liability for Damage Caused by Others under U.S. Law,” Unification of Tort Law: Liability for Damage Caused by Others, ed. Jaap Spier (The Hague/London/New York: Kluwer Law International, 2002), p. 280.

2.2.2. หลักการวินิจฉัยความรับผิด

2.2.2.1 มลรัฐ California

แคลิฟอร์เนียเป็นมลรัฐที่ออกกฎหมายลงโทษสำหรับผู้ที่เป็นบิดามารดา ใน California's Street terrorism Enforcement and Prevention Act of 1988 กำหนดให้บิดามารดา หรือผู้ที่มีหน้าที่ดูแลตามกฎหมายมีความรับผิดทางอาญาเมื่อไม่สามารถดูแลอย่างสมควร ปกป้อง ค้ำครองและควบคุมเด็กผู้เยาว์ (California Penal Code มาตรา 272) การลงโทษมีตั้งแต่วิธีการ ปรับไปจนถึงพิพากษาลงโทษจำคุก 1-5 ปี ในขณะที่อีก 9 มลรัฐในสหรัฐอเมริกาได้มีการออก กฎหมายที่คล้ายกัน และมีประมาณ 25 มลรัฐที่ได้บัญญัติความรับผิดของบิดามารดาเป็น กฎกระทรวง การกำหนดความรับผิดของบิดามารดาในทางอาญาได้รับความสนใจอย่างรวดเร็ว และอย่างกว้างขวาง ในเดือนตุลาคม ปี ค.ศ.1995 ได้มีการอนุญาตให้ปรับบิดามารดา หากมีการ บกพร่องในการควบคุมดูแล ความรับผิดของบิดามารดาที่มีจุดประสงค์ให้บิดามารดามีส่วนในชีวิต ของบุตร ทั้งปรับปรุงการควบคุมดูแลบุตรของบิดามารดาและลดการก่ออาชญากรรมของบุตร ผู้เยาว์

The California Welfare and Institutions Code อนุญาตให้ผู้พิพากษาสั่งให้บิดา มารดาหรือผู้ดูแลตามกฎหมายจ่ายไม่เกิน \$25,000 เพื่อครอบคลุมถึงความเสียหายที่เหยื่อ อาชญากรรมได้รับจากการกระทำผิดของบุตรผู้เยาว์ โดยเริ่มตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 1996 และการ พิจารณาในอนาคตอาจจะเพิ่มอำนาจหน้าที่บิดามารดา ผู้ดูแลตามกฎหมาย

ส่วนความรับผิดในทางแพ่ง ภายใต้ California Civil Code บิดามารดาหรือผู้ดูแลมี ความรับผิดในความเสียหายทางแพ่งไม่เกิน \$25,000 ในการบาดเจ็บ เสียชีวิตหรือความเสียหาย อื่นๆที่เกิดแต่ทรัพย์สิน สำหรับการจงใจประทุพผิตมิชอบของผู้เยาว์ในหน้าที่ควบคุมดูแลผู้เยาว์ของ บิดามารดาหรือผู้ดูแลตามมาตรา 1714.1 ⁵⁴ เริ่มใช้เมื่อวันที่ 1 มกราคม ปี 1997 ⁵⁵

⁵⁴ 1) If the parent has knowledge of the child 's potential for misconduct and fails to make reasonable steps to prevent such misconduct;

2) Where the parent has signed the child's driver's license application or the child drives the parent's car with the parent's knowledge and permission;

3) Where the child is guilty of willful misconduct; and

4) Where the child is given ready access to a firearm.

⁵⁵ <<http://www.nscollegeprep.cps.krl.usincphsl>>

1. ถ้าบิดามารดาทราบว่าบุตรผู้เยาว์สามารถที่จะประพฤติมิชอบได้ (misconduct) และยังล้มเหลวในการป้องกันมิให้บุตรผู้เยาว์ประพฤติมิชอบ จะถือว่าบิดามารดามีความรับผิดชอบในการประมาทเลินเล่อของบุตรผู้เยาว์ โดยถ้าบิดามารดาหรือควรรู้ว่ามี ความจำเป็นที่จะต้องควบคุมบุตรผู้เยาว์ และบกพร่องในการกระทำนั้น เรียกว่า ประมาทเลินเล่อในการควบคุมดูแล (negligent supervision)

ความรับผิดชอบนี้ไม่จำกัดแต่เพียงบิดามารดา บุคคลอื่นที่ดูแลและควบคุมผู้เยาว์ก็มีความรับผิดชอบเช่นเดียวกันได้ เช่น ย่าเป็นผู้ดูแลหลานชายอาจมีความรับผิดชอบได้ หากรู้ว่าหลานชายมีจิตใจที่อ่อนไหวและมีแนวโน้มจะก่ออันตรายแต่ยังปล่อยให้หลานทำสิ่งต่างๆก็ได้ตามใจ

2. หากบิดามารดาเซ็นใบสมัครขอใบอนุญาตขับรถของบุตรผู้เยาว์ หรือบุตรผู้เยาว์ที่ไม่มีใบอนุญาตขับขี่ขับรถของบิดามารดาโดยบิดามารดาและถือใบอนุญาต เนื่องจากการสมัครรับใบขับขี่ต้องมีการรับรองโดยบิดามารดาหรือบุคคลที่มีหน้าที่ดูแลตามกฎหมาย เช่น ในพระราชบัญญัติยานพาหนะกำหนดว่าบุคคลที่เป็นผู้รับรองจะต้องรับผิดชอบในความประมาทเลินเล่อในขณะที่ผู้เยาว์ขับรถ คดีส่วนใหญ่รับผิดชอบในความเสียหายไม่เกิน \$15,000 สำหรับความเสียหายต่อบุคคลหนึ่งคน \$30,000 หากเกิดการตายขึ้นและ\$5,000 สำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ทรัพย์สิน

3. บุตรผู้เยาว์จงใจและประพฤติมิชอบในการกระทำความผิด (willful misconduct) ในมลรัฐแคลิฟอร์เนีย การกระทำโดยจงใจหรือประพฤตินิไม่สมควรของผู้เยาว์หากก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่น บิดามารดาหรือผู้ที่มีหน้าที่ดูแลมีความรับผิดชอบโดยกฎหมาย โดยจำกัดความรับผิดไว้ไม่เกิน \$25,900 สำหรับแต่ละการกระทำของบุตรผู้เยาว์ ซึ่งกฎหมายที่คล้ายกัน คือ ในพระราชบัญญัติการศึกษา ที่กำหนดให้บิดามารดาหรือผู้ดูแลผู้เยาว์มีความรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดโดยการจงใจประพฤติมิชอบที่ทำให้เกิดการบาดเจ็บหรือตาย ในผู้เยาว์ ลูกจ้าง หรือบุคคลที่อาสาสมัครมาทำงานในโรงเรียนของรัฐหรือเอกชน หรือจงใจทำลายหรือทำให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินของโรงเรียนหรือทรัพย์สินของผู้ที่มาติดต่อ โดยความรับผิดนี้จะไม่เกิน \$10,000 ตามพระราชบัญญัติเจ้าหน้าที่

4. กรณีที่ผู้เยาว์กระทำความผิดโดยใช้อาวุธปืน มลรัฐแคลิฟอร์เนียออกกฎหมายให้บิดามารดาหรือผู้ที่มีหน้าที่ดูแลมีความรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นเนื่องจากปล่อยให้บุตรผู้เยาว์มีปืน โดยความรับผิดของบิดามารดาจะไม่เกิน \$30,000 สำหรับการบาดเจ็บหรือตายต่อบุคคลหนึ่งคนและไม่เกิน \$60,000 สำหรับการเจ็บหรือตายมากกว่า 1 ราย

2.2.2.2 มลรัฐ Connecticut

ในกฎหมายของมลรัฐ Connecticut มีการกำหนดความรับผิดชอบสำหรับการบาดเจ็บหรือความเสียหายจากการกระทำของ unemancipated children ใน CONN. GEN. STATS. § 52-572(2003)⁵⁶ คือ

(1) บิดามารดาหรือผู้ดูแลหรือบุคคลอื่น เช่นผู้ดูแลชั่วคราวที่ถูกแต่งตั้งให้ดูแลบุตรผู้เยาว์ที่อยู่ในความดูแลใจหรือประมาทเลินเล่อเป็นเหตุทำให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินหรือการบาดเจ็บของบุคคลอื่น หรือกรณีการใช้จ่ายยานพาหนะที่เดินด้วยเครื่องยนต์โดยปราศจากการอนุญาตจากเจ้าของและทำให้เกิดความเสียหายขึ้นจากเครื่องจักรกล บิดามารดาหรือผู้ดูแลหรือบุคคลอื่นที่มีหน้าที่ดูแลจะต้องมีการรับผิดชอบร่วมกับบุตรผู้เยาว์ในความเสียหายไม่เกิน 5,000 \$

(2) บทบัญญัติมาตรานี้ไม่ได้กำหนดความรับผิดชอบของบุตรผู้เยาว์ในการกระทำของตนเอง

(3) ความรับผิดในมาตรานี้อาจเพิ่มมากขึ้นและไม่ถือว่าทดแทนความรับผิดอื่นๆที่มีอยู่แล้วในกฎหมาย

(4) ความหมายของ “ความเสียหาย” ในมาตรานี้อาจรวมไปถึงการเพิกถอนความเป็นเจ้าของทรัพย์สินหรือรถยนต์ที่ใช้ความครอบครอง

2.2.2.3 มลรัฐ Arizona

ใน Arizona Law⁵⁷ โดย Michael R.King (16 พฤศจิกายน ปี 2003)เห็นว่า

(1) สำหรับการกระทำใดๆที่ทำโดยเจตนาร้าย (malicious)หรือในความมุ่งหมายที่มีชอบ (willful misconduct) ของบุตรผู้เยาว์แล้วส่งผลให้เกิดการบาดเจ็บหรือความเสียหายต่อบุคคลอื่น ซึ่งรวมไปถึงการลักขโมยหรือการขโมยของตามร้านค้า อาจเป็นผลมาจากบุตรผู้เยาว์ขาดการควบคุมและอบรมดูแลของบิดามารดาหรือผู้ดูแลตามกฎหมาย ดังนั้นบิดามารดาหรือผู้ดูแลที่ควบคุมดูแลบุตรผู้เยาว์อาจจะต้องร่วมรับผิดชอบหรือรับผิดชอบด้วยกับบุตรผู้เยาว์สำหรับความเสียหายที่เป็นผลมาจากการจงใจและประพฤติดีมิชอบของบุตร

(2) การร่วมรับผิดชอบหรือรับผิดชอบร่วมกันไม่ว่าบิดาหรือมารดาหรือทั้งบิดาและมารดา รวมทั้งผู้ที่มีหน้าที่ดูแลตามกฎหมายที่มีหน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูและควบคุมดูแลตามมาตรา

⁵⁶ <<http://www.jud.state.ct.us/lawlib/Notebooks/Pathfinders/TortofMinors>>

⁵⁷ <<http://www.gblaw.com/news.asp?newsID=23>>

อาจจะประมาณ 1,000 \$ ต่อการละเมิดหนึ่งครั้ง และสามารถจำกัดความรับผิด \$ 10,000 สำหรับการทำละเมิดในแต่ละครั้งต่อบุคคลหนึ่ง

2.2.3. แนวคำพิพากษาของศาล

2.2.3.1 มลรัฐ California

ตัวอย่างคดีที่เกิดในมลรัฐ California⁵⁸ คือ

ปี ค.ศ. 1993

คดี Jamshid-Neged v. Kessler ในคดีนี้ Eric Kessler อายุ 17 ปีที่อยู่ในอาการมึนเมา ได้พยายามพังเข้าไปในอพาทเมนต์แห่งหนึ่ง โจทก์ได้นำคดีมาฟ้องศาลให้บิดามารดาของบุตรผู้เยาว์รับผิดในฐานะที่ประมาทเลินเล่อในการควบคุมดูแลและมีความรับผิดฐานประมาทเลินเล่อตามมาตรา 1714.1 California Civil Code ในการประพฤติดังของบุตรผู้เยาว์ แต่คดีนี้จำเลยผู้เป็นบิดามารดาอาศัยอยู่ในเขตมลรัฐ Connecticut ศาล California สร้างหลักพิเศษขึ้นมาในเรื่องเขตอำนาจศาลเหนือบุคคลที่ไม่ได้อยู่ในเขตศาลพิจารณาว่าเมื่อการกระทำของบิดามารดาที่ขาดความระมัดระวังในการควบคุมดูแลบุตรผู้เยาว์ส่งผลให้บุตรผู้เยาว์จงใจกระทำละเมิดในเขตศาลอำนาจ California บิดามารดาต้องรับผิด

คดี Mastland, Inc v. Evans Furniture อายุของเด็กที่สามารถทำละเมิดได้ ในคดีนี้ศาลตัดสินว่า เด็กอายุกว่า 3 ปีจึงจะสามารถประมาทเลินเล่อได้ อย่างไรก็ตามศาลได้ให้เหตุผลว่าเป็นเพราะเป็นเพราะเด็กที่อายุต่ำกว่านี้ยังเด็กเกินไปกว่าที่จะมีรับรู้กระทำตามธรรมชาติของร่างกาย

2.2.3.2 มลรัฐ Connecticut

ตัวอย่างคดีที่เกิดในมลรัฐ Connecticut คือ

ปี ค.ศ. 1981

คดี Lamb v. Peck, 183 Conn. 470, 473, 441 A.2d 14 ในบทบัญญัติของกฎหมายกำหนดความรับผิดของบิดามารดาขึ้นอยู่กับว่าการจงใจหรือประพฤติดังชอบก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้อื่น ศาลได้ตัดสินว่า ข้อกำหนดในกฎหมายสามารถนำมาใช้ได้เพราะผู้เยาว์ได้จงใจที่ทำร้ายร่างกายบุคคลที่ตามมา โจทก์มีหลักฐานเพียงพอที่จะแสดงว่าผู้เยาว์ได้จงใจที่จะทำและร่วมกันกระทำความผิดต่อโจทก์

⁵⁸ "Parental and Juvenile Tort Liability," Journal of Juvenile Law ,Vol 15,p.425-

ปี ค.ศ. 1997

คดี *Watson v. Gradzik*, 34 Conn. Supp. 7,10-11,373 a.2d 191 สภาผู้แทนราษฎรของ Connecticut ได้ออกกฎหมายนี้มาเพราะเหตุผล 2 ประการ คือ 1. เพื่อเป็นการข่มขู่บุตรผู้เยาว์ที่มีความประพฤติที่ไม่ดีโดยบิดามารดาผู้ปกครองต้องมีหน้าที่ในการดูแลและป้องกันไม่ให้บุตรจงใจทำร้ายผู้อื่น และ 2. การชดใช้ให้กับผู้เสียหายที่บริสุทธิ์ที่ถูกทำร้ายโดยบุตรผู้เยาว์ผู้ก่อความเสียหาย ศาลได้เห็นด้วยกับบทบัญญัติของกฎหมายที่ว่าจำเลยต้องพิสูจน์ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังในการดูแลป้องกันดีแล้ว เพราะกฎหมายนี้บัญญัติขึ้นเพื่อส่งเสริมความปลอดภัย สุขอนามัยและความสงบสุขของสังคม จึงถือได้ว่ากฎหมายนี้ถูกต้องตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

ปี ค.ศ. 2001

ในคดี *Robyn v. Palmer-Smith*, No. CV99-0174453S, 2001 WL 237112 (Feb. 20, 2001) ในกรณีนี้ผู้เสียหายได้กล่าวหาว่าบิดามารดาได้ประมาทเลินเล่อในการให้ความดูแลบุตรผู้เยาว์อย่างสมควรและในการป้องกันมิให้ไปก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น บิดามารดาไม่สามารถเข้าไปควบคุมดูแลบุตรผู้เยาว์และป้องกันมิให้บุตรผู้เยาว์ใช้สิ่งเสพติดแม้ว่าบิดามารดาจะได้ทราบมาก่อนแล้ว ในคดีนี้ศาลพิเคราะห์แล้วเห็นว่า ในคดีนี้ บิดามารดาไม่รู้หรือควรที่จะได้รู้ว่าบุตรผู้เยาว์ที่อยู่ในความดูแลของตนสามารถเป็นอันตรายต่อบุคคลอื่นและอยู่ในลักษณะที่ก่อให้เกิดความรุนแรงขึ้นได้ และผู้เสียหายก็มีหลักฐานเพียงพอที่จะพิสูจน์ความรับผิดชอบของจำเลย ยกเว้นหลักทั่วไปที่ว่าบิดามารดาไม่มีความรับผิดชอบในการกระทำของบุคคลอื่น

สรุปว่าในประเทศสหรัฐอเมริกา เนื่องจากเป็นประเทศที่อยู่ในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ โดยทั่วไปแล้วความรับผิดชอบของบิดามารดาอยู่บนพื้นฐานการพิสูจน์ความผิด โดยพิสูจน์ความประมาทเลินเล่อ (Negligence) ของบิดามารดา นอกจากนี้บิดามารดาไม่ต้องมีความรับผิดชอบในการกระทำของบุตรผู้เยาว์ เว้นแต่ในบางในบางมลรัฐของสหรัฐอเมริกา ที่มีกฎหมายเฉพาะ เช่น ในบางมลรัฐบิดามารดามีความรับผิดชอบเกี่ยวกับการใช้รถของบุตรผู้เยาว์ ในบางมลรัฐบิดามารดามีความรับผิดชอบหากให้บุตรผู้เยาว์มีปืนในความครอบครอง เป็นต้น

ความรับผิดชอบของบิดามารดาในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ เป็นระบบความรับผิดชอบอยู่บนพื้นฐานการพิสูจน์ความผิดของบิดามารดา บิดามารดาสามารถรับผิดเนื่องจากความประมาทของตนเอง (Negligence) หรือเป็นการฝ่าฝืนหน้าที่ของบทบัญญัติ เมื่อบุตรผู้เยาว์ได้กระทำละเมิดขึ้นบิดามารดาอาจต้องรับผิดหรือไม่ต้องรับผิดแล้วแต่กรณี นอกจากนี้ ความรับผิดชอบของบิดามารดาในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ โดยหลักกฎหมายทั่วไปยังมิใช่ความรับผิดชอบอย่าง Vicarious

liability หรือเป็นความรับผิดเพื่อการกระทำละเมิดของบุตรผู้เยาว์ของตนอีกด้วย แต่ในกฎหมายเฉพาะอาจมีได้

จากการศึกษาความรับผิดของความรับผิดของบิดามารดาในกฎหมายต่างประเทศ ทำให้ผู้เขียนเกิดความเข้าใจว่าในกฎหมายละเมิดของต่างประเทศได้มีการเปลี่ยนแปลงกฎหมายให้เข้ากับสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป แม้ว่าสภาพสังคมของประเทศต่างๆ มีความแตกต่างกัน แต่ทุกประเทศได้มุ่งในการแก้ไขเยียวยาผู้เสียหายมากขึ้น เช่น กฎหมายฝรั่งเศสในบางคดีศาลได้มีการตีความให้ความรับผิดของบิดามารดาเคร่งครัดขึ้น กรณีประเทศสหรัฐอเมริกาเองก็มีการกำหนดความรับผิดของบิดามารดาในทางแพ่งสำหรับการกระทำจงใจและประพฤตินิชอบของบุตรผู้เยาว์ แม้ว่าจะมีการจำกัดความรับผิดไว้ แต่ก็แสดงให้เห็นว่าในต่างประเทศเริ่มมีการให้ความสนใจต่อความรับผิดของบิดามารดามากขึ้น แต่ในการศึกษา

ดังนั้นเมื่อได้ทำการศึกษาความรับผิดของบิดามารดาในกฎหมายต่างประเทศแล้ว ในบทต่อไปจะเป็นการศึกษาความรับผิดของบิดามารดาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420, มาตรา 429 และมาตรา 430 ของประเทศไทย